

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105004/I/2019/36069191762652676

VYSTÚPENIE SPOJENÉHO KRÁĽOVSTVA Z EÚ
V KONTEXTE PRÁVA EÚ

Diplomová práca

2019

Bc. Miroslava Hamranová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

VYSTÚPENIE SPOJENÉHO KRÁĽOVSTVA Z EÚ
V KONTEXTE PRÁVA EÚ

Diplomová práca

Študijný program:	Hospodárska diplomacia
Študijný odbor:	Medzinárodné ekonomické vzťahy
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodného práva
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Mgr. Dorota Hraľová PhD.

Bratislava 2019

Bc. Miroslava Hamranová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

podpis študenta

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela pod'akovať pani Ing. Mgr. Dorote Hrakal'ovej PhD. za odborné rady, vedenie a odporúčania poskytnuté pri písaní práce.

Dátum:

.....

podpis študenta

ABSTRAKT

HAMRANOVÁ, Miroslava: *Vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ v kontexte práva EÚ*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodného práva. – Vedúci záverečnej práce : Ing. Mgr. Dorota Hrakal'ová PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 65 s.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať právnu prípustnosť možných scenárov vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ z pohľadu práva EÚ a práva Spojeného kráľovstva. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 4 tabuľky. Prvá kapitola je zameraná na historický vzťah Spojeného kráľovstva a EÚ, proces akým môže dôjsť k vystúpeniu členského štátu z EÚ a analýze článku 50 Zmluvy o Európskej únii. V ďalšej časti sa charakterizujú ciele a metodika práce. Záverečná kapitola sa zaoberá možnými scenármi budúcich vzťahov EÚ a Spojeného kráľovstva a postupom, ktorý prebehol v rámci aktivácie článku 50 Zmluvy o EÚ a rokovaniam, ktoré sa uskutočnili v uplynulých dvoch rokoch. Výsledkom riešenia danej problematiky je návrh možných scenárov usporiadania právnych vzťahov Spojeného kráľovstva a Európskej únie.

Kľúčové slová: Brexit, článok 50 Zmluvy o Európskej únii, Spojené kráľovstvo, EÚ , proces vystúpenia, právny dôsledok

ABSTRACT

HAMRANOVÁ, Miroslava: *Withdrawal of the United Kingdom from the EU in the Context of EU Law*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International relations; Department of International Law. – Thesis Supervisor: Ing. Mgr. Dorota Hrakal'ová PhD. – Bratislava: FMV EU, 2019, 65 p.

The aim of the final thesis is to analyze the legal admissibility of possible scenarios of the United Kingdom's withdrawal from the EU in terms of EU law and UK law. The work is divided into three chapters. It contains 4 tables. The first chapter is devoted to the historical relationship between the United Kingdom and the EU, the process by which a member state may withdraw from the EU and the analysis of Article 50 of the Treaty on European Union. The next section describes the objectives and methodology of work. The final chapter deals with possible scenarios of future European Union and United Kingdom relations, the process that has been undertaken to activate Article 50 TEU and the negotiations that have taken place over the past two years. The result of the solution of this thesis is a proposal of possible scenarios of organizing legal relations of the United Kingdom and the European Union.

Key words: Brexit, Article 50 of the Treaty of Lisbon, United Kingdom, EU, process of withdrawal, legal impact

OBSAH

Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí	12
1.1 Historický vývoj vzťahov Spojeného kráľovstva a EÚ	12
1.1.1 Winston Churchill a európska integrácia	13
1.1.2 Postoj Francúzska a politika prázdnych kresiel	14
1.1.3 Vývoj názorov v rámci formovania Európskych spoločenstiev	15
1.2 Proces vystúpenia z EÚ	18
1.2.1 Článok 50 ako súčasť Zmluvy o Európskej únii.....	19
1.2.2 Proces vystúpenia členského štátu z EÚ	21
1.3 Postup pri odchode členského štátu z EÚ	25
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	28
3 Výsledky práce a diskusia.....	29
3.1 Referendum o Brexite.....	29
3.1.1 Udalosti, ktoré viedli k referendu o Brexite	29
3.1.2 Právny status referenda.....	31
3.2 Varianty spolupráce EÚ a Spojeného kráľovstva po Brexite	33
3.2.1 Nórsky model.....	34
3.2.2 Bilaterálne dohody, Švajčiarsky a Turecký model	36
3.2.3 Model WTO.....	39
3.3 Rokovania o Brexite medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.....	44
3.3.1 Vyjednávači	44
3.4 Biela kniha o budúcom vzťahu EÚ a Spojeného kráľovstva.....	51
3.4.1 Súčasná situácia a čo ďalej	52
3.5 Právne dôsledky Brexitu.....	57
Záver	59
Zoznam použitej literatúry.....	60

Úvod

História Spojeného kráľovstva v EÚ sa líši od histórie ostatných členských štátov. Jeho pozíciu ako samostatného silného ostrovného národa a dlhú tradíciu parlamentnej demokracie môžeme považovať za jeden z možných dôvodov Brexitu. Hlasovanie o Brexite bolo tak isto ovplyvnené politickou opozíciou Spojeného kráľovstva voči EÚ, ktorá v niektorých prípadoch vykresľovala EÚ ako hrozbu. Preto bolo ťažké, a nakoniec aj neúspešné, v štvormesačnej kampani pred referendum ovplyvniť a ukázať podstatu a výhody zotrvania v EÚ.

Súčasná pozícia Spojeného kráľovstva nie je jednoduchá. Dôsledky Brexitu pre Spojené kráľovstvo a EÚ sa ukážu až niekedy v budúcnosti. Brexit je však zaujímavý aj z právneho hľadiska. Bude mať veľký vplyv na budúce formovanie práva EÚ aj Spojeného kráľovstva. V histórii EÚ podobná situácia ešte nenastala a už teraz je isté, že bude mať veľký vplyv na zmenu právneho poriadku EÚ aj Spojeného kráľovstva. Rovnako dôležitý je postup, ktorý Spojené kráľovstvo a EÚ zvolili pre priebeh rokovaní o dohode o Brexite, keďže článok 50 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) nebol v histórii EÚ nikdy predtým použitý. Článok 50 poskytuje právny rámec a načrtáva kroky, ktoré členský štát musí dodržať, ak dobrovoľne opúšťa EÚ. Pri jeho analýze sa vyskytlo viacero právnych otázok ohľadne procesov, ktoré musia byť dodržané oboma stranami. Veľmi zaujímavý je tak isto aj budúci model spolupráce Spojeného kráľovstva a EÚ. Dodnes nie je isté, ako bude finálna dohoda o Brexite vyzeráť. Obe rokujúce strany sa však vo všeobecnosti zhodujú na tom, že chcú zachovávať do budúcnosti dobré vzťahy a chrániť práva občanov EÚ ako aj práva občanov Spojeného kráľovstva.

Hlavným cieľom práce je analýza právnej prípustnosti scenárov vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ, so zameraním hlavne na právne poriadky EÚ a Spojeného kráľovstva. V záujme naplnenia hlavného cieľa, ktorý bližšie popíšeme v druhej kapitole, sme diplomovú prácu rozdelili na tri časti.

Prvá kapitola je venovaná zhodnoteniu historického vývoja Spojeného kráľovstva a jeho formovaniu v rámci Európskych spoločenstiev, analýze článku 50 a procesu vystúpenia členského štátu z EÚ.

V tretej kapitole sa zaoberáme analýzou a sumarizáciou procesu, ktorý doposiaľ v súvislosti s rokovaniami o Brexite prebehol medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom s ohľadom na právne poriadky oboch aktérov. Ďalej sa venujeme samotnému referendu a jeho právnej prípustnosti. Popisujeme varianty spolupráce EÚ a Spojeného kráľovstva po Brexite

a porovnáme hlavné zmeny, ktoré by sa prijatím týchto modelov mohli stať. V ďalšej časti sa venujeme hlavným vyjednávačom pre Brexit, priebehu rokovaní a Bielej knihe o budúcom vzťahu EÚ a Spojeného kráľovstva. Nakoniec zhodnotíme a zhrnieme súčasnú situáciu a predpokladaný budúci vývoj rokovaní medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma i v zahraničí

Brexit môžeme charakterizovať ako vôľu Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska vystúpiť z Európskej únie. Hlasovanie britského ľudu o opustení EÚ spôsobilo znepokojenie na celom európskom kontinente i mimo neho. Spojené kráľovstvo tak vyjadrilo svoj postoj, že EÚ nie je silným subjektom, do ktorého sa pripojilo v roku 1973. Dopomohli k tomu najmä hospodárska kríza v roku 2008, samovoľne spôsobené škody z dôvodu neschopnosti riešiť nedostatky eura po kríze, Rusko a jeho mocenský vplyv po studenej vojne v Európe, teroristické útoky z ISIS, obrovské migračné toky do EÚ a takzvaná Migračná kríza po roku 2015.¹ Všetky tieto udalosti vytvorili silné protieurópske nálady nielen v Spojenom kráľovstve, ale v celej EÚ.

Výsledkom referenda 23. júna 2016 bolo vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ v pomere 51,9 % za odchod a 48,1 % za zotrvanie v EÚ. Volebná účasť dosiahla 72,2 %. Voľba za odchod a zotrvanie v EÚ sa však v rôznych častiach krajiny líšila. Za Brexit hlasovalo viac obyvateľov Anglicka a Walesu a naopak proti Brexitu boli obyvatelia Škótska a Severného Írska, čo spôsobilo negatívne nálady a pokus Škótska o odtrhnutie od Spojeného kráľovstva.²

V nasledujúcich podkapitolách sa budeme podrobnejšie venovať historickému vývoju vzťahov EÚ a Spojeného kráľovstva, názorom pri formovaní Európskych spoločenstiev a osobitému postaveniu Spojeného kráľovstva v rámci EÚ, procesu vystúpenia členského štátu z EÚ a analýze článku 50 ZEÚ.

1.1 Historický vývoj vzťahov Spojeného kráľovstva a EÚ

Vzťah Spojeného kráľovstva a EÚ bol už od začiatku komplikovaný. Z historického hľadiska môžeme hovoriť o Spojenom kráľovstve ako o samostatnom a izolovanom ostrovnom štáte, ktorého minulosť je úzko prepojená s Európou. História nepriateľských akcií pri budovaní ríše a koloniálneho systému a nevyhnutnosť konfliktov pri budovaní obchodných námorných ciest sú už dávnu históriou. Po ukončení druhej svetovej vojny bolo Spojené kráľovstvo na stane víťazov, na rozdiel od niektorých európskych krajín, ktoré boli okupované. Spojené

¹ Brexit Results. [online]. 24.6.2016, [cit. 15.12. 2018]. BBC .Dostupné na: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results

² Brexit Results. [online]. 24.6.2016, [cit. 15.12. 2018]. BBC .Dostupné na: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results

kráľovstvo malo stále rolu globálneho aktéra, čo súviselo s neochotou krajiny vstúpiť do Európskych Spoločenstiev a upustiť tak od svojich ekonomických ambícií.³

V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať historickým udalostiam, ktoré ovplyvnili a formovali vôľu britských občanov aj počas referenda o Brexite. Ukážeme ako sa formovali názory a postoje Spojeného kráľovstva v období po druhej svetovej vojne až dodnes. Zameriame sa hlavne na významné udalosti a osobnosti, ktoré formovali postavenie Spojeného kráľovstva v rámci EÚ.

1.1.1 Winston Churchill a európska integrácia

Zahraničná politika Spojeného kráľovstva tesne po druhej svetovej vojne bola primárne zameraná na zjednotenie a upevnenie vzťahov štátov Európskeho kontinentu.

Winston Churchill bol rokoch 1940 – 1945 a 1951 – 1955 britským premiérom a po druhej svetovej vojne bol jedným z prvých, ktorý vyzval na vytvorenie „Spojených štátov európskych“. Bol presvedčený, že len zjednotená Európa by mohla zaručiť mier. Jeho cieľom bolo odstrániť zlyhania nacizmu a vojny.⁴

V roku 1946 v príhovore na univerzite v Zürichu obhajoval ideu „Spojených štátov európskych“, aby štáty Európy nepozerali do minulosti na hrôzy vojny, ale aby hľadeli do budúcnosti. Vyhlásil, že Európa si nemôže dovoliť zostať nejednotná a iba týmto spôsobom môžu jej obyvatelia mať nádej a dobré miesto pre život. Vytvorenie hlbšej integrácie bolo podľa Churchilla jediným spôsobom ako zabrániť ďalším vojnovým konfliktom v Európe a vyzval na vytvorenie Rady Európy.

V roku 1948 sa v Haagu na Kongrese Európy stretlo 800 delegátov z európskych krajín, na čele s Churchillom ako predsedom. Stretnutie viedlo k vytvoreniu Rady Európy v máji 1949. Jeho výzva na zjednotenie bola hnacím motorom hlbšej integrácie aj naďalej počas Konferencie v Messine v roku 1955, ktorá viedla k podpísaniu Rímskych zmlúv o dva roky neskôr. Churchill

³ HAAGEDOORN, Stefan. The historical evolution of EU-UK relations. [online]. London: University of Cambridge, 2.7. 2017, [cit. 11.12. 2018]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu /sk/documents-publications/library/library-blog/posts/the-historical-evolution-of-eu-uk-relations/>

⁴ EURÓPSKA KOMISIA. Winston Churchill: calling for a United States of Europe. [online]. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: https://europa.eu/europeanunion/sites/europa.eu/files/docs/body/winston_churchill_en.pdf

bol jedným z prvých, kto hovoril o myšlienke vytvorenia európskej armády, ktorá by chránila európsky kontinent.⁵

Winston Churchill, a teda Spojené kráľovstvo, po druhej svetovej vojne značne prispelo k formovaniu prvých inštitúcií EÚ. Churchill však nebol premiérom Spojeného kráľovstva dostatočne dlhý čas na to, aby došlo k európskemu integračnému procesu v krajine od začiatku ich formovania. V tomto období bol veľmi dôležitý aj postoj Francúzska, ktorému sa budeme venovať v nasledujúcej kapitole.

1.1.2 Postoj Francúzska a politika prázdnych kresiel

Pokiaľ ide o postoj francúzskych európskych hnutí a návrat de Gaulla k politike a moci v roku 1958, treba poznamenať, že v prvých troch rokoch od roku 1958 do roku 1961, preferoval prístup založený najmä na opatrnosti a starostlivom pozorovaní ostatných lídrov. Generál de Gaulle bol záhadou a jeho nástup k moci spôsobil zmiešané reakcie. Vzhľadom na jeho prvé iniciatívy sa zdalo, že sa prikláňal k vytvoreniu politickej únie. S cieľom chrániť francúzske záujmy de Gaulle „zmrazil“ Rímske zmluvy, ktoré nadobudli účinnosť 1. januára 1958, niekoľko mesiacov pred jeho návratom k moci. Bol si vedomý potreby modernizácie francúzskeho hospodárstva integráciou v spoločnom trhu a mal záujem o schválenie spoločnej poľnohospodárskej politiky, z ktorej by francúzsky vidiek značne profitoval. Zatiaľ čo sa snažil zabezpečiť absolútnu národnú zvrchovanosť, bol de Gaulle presvedčený o potrebe silnej spolupráce medzi európskymi štátmi, najmä Francúzskom a Nemeckom, aby splnili výzvy druhej polovice 20. storočia a vrátil autonómiu Francúzska a Európy vo vzťahu k formujúcim sa supervelmociam.⁶

Od júla 1965 Francúzsko bojkotovalo zasadnutia Rady EÚ a trvalo na politickej dohode týkajúcej sa úlohy Komisie a väčšinového hlasovania. Toto obdobie v európskych dejinách je známe ako „politika prázdnych kresiel“. Kríza bola vyriešená vďaka Luxemburskému kompromisu v januári 1966, v ktorom sa uvádza, že „ak sú ohrozené životné záujmy jednej

⁵ EURÓPSKA KOMISIA. Winston Churchill: calling for a United States of Europe. [online]. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: https://europa.eu/europeanunion/sites/europaeu/files/docs/body/winston_churchill_en.pdf

⁶ CARAFFINI, Paolo. De Gaulle, the “Empty Chair Crisis” and the European Movement. [online]. Turín: Centro Studi sul Federalismo, 2015, vydanie 7, s. 169. [cit. 15.12. 2018]. Perspectives on federalism. ISSN: 2036-5438. Dostupné na: http://www.on-federalism.eu/attachments/219_download.pdf

alebo viacerých krajín, členovia Rady sa budú usilovať o dosiahnutie riešení, ktoré môžu prijať všetci pri rešpektovaní ich spoločných záujmov.“⁷

Po prezidentských voľbách v roku 1965, ktoré vyhral de Gaulle, bola kríza vyriešená a politika prázdnych kresiel ukončená. Dohoda bola završená podpisom Luxemburského kompromisu, ktorý bol podpísaný 29. januára 1966. Podpísanie dohody znamenalo, že Európska komisia nezískala autonómnu právomoc voči členským štátom a na druhej strane sa potvrdilo, že členský štát spoločenstva má právo veto. Šesť delegácií štátov EÚ uviedlo, že rozdielne názory však nebránia ďalšej spolupráci členských štátov a naďalej fungovali podľa bežného postupu.⁸

Zahraničná politika Francúzska a de Gaulla aj naďalej ovplyvňovala účasť a prístupový proces Spojeného kráľovstva do EÚ.

1.1.3 Vývoj názorov v rámci formovania Európskych spoločenstiev

Formovanie EÚ po druhej svetovej vojne po roku 1945 malo spojiť štáty Európy natoľko, aby už nikdy nezažili hrôzy, ktoré sa udiali počas druhej svetovej vojny. Ako sme už vyššie spomenuli Winston Churchill túto myšlienku plne podporoval a navrhol európskym štátom štruktúru kde budú spolu môcť žiť v pokoji, mieri, bezpečnosti a slobode.⁹

Formovanie zoskupenia EÚ sa začalo vytvorením spoločného trhu pre uhlie a oceľ v šiestich krajinách západnej Európy. ESUO vzniklo podpisom Parížskej zmluvy v júli 1951. ESUO založilo šesť štátov – Nemecko, Francúzsko, Taliansko a krajiny Beneluxu. Spojené kráľovstvo odmietlo členstvo v ESUO. Väčšina firiem v železiarskom, oceliarskom a uhoľnom priemysle Spojeného kráľovstva bola vo februári 1951 znárodnená vládou, ktorá nechcela stratiť kontrolu nad týmito základnými odvetviami hospodárstva. Národná komisia pre uhlie sa stala najväčším priemyselným zamestnávateľom v západnej Európe s 500 000 zamestnancami.

⁷ Zhrnutia právnych predpisov EÚ. [online]. 14.12.2007, EUR – Lex. Prístup k právu Európskej únie. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0025>

⁸ CARAFFINI, Paolo. De Gaulle, the “Empty Chair Crisis” and the European Movement. [online]. Turín: Centro Studi sul Federalismo, 2015, vydanie 7, s. 182. [cit. 15.12. 2018]. Perspectives on federalism. ISSN: 2036-5438. Dostupné na: http://www.onfederalism.eu/attachments/219_download.pdf

⁹ The history of the European Union. A peaceful Europe – the beginnings of cooperation. [online]. [cit. 15.12. 2018]. *European Union*. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en#1945-1959

Uhoľné, oceliarske, lodiarske a výrobné odvetvia boli základom britskej ekonomiky. Odbory v týchto odvetviach spolu so železnicami tvorili základ pracovného hnutia.¹⁰

V roku 1957 bolo Spojné Kráľovstvo pozvané pripojiť sa k formujúcemu sa Európskemu hospodárskemu spoločenstvu a pripojiť sa tak k šiestim pôvodným členom EÚ - Nemecku, Francúzsku, Taliansku, Holandsku, Belgicku a Luxembursku - v EHS. Spojené kráľovstvo však pripojenie odmietlo a v súlade so svojou tradičnou politikou rozdelenia a vládnutia zorganizovala v roku 1960 vytvorenie sedemčlenného Európskeho združenia voľného obchodu ako protiváhu (Dánsko, Nórsko, Portugalsko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Švajčiarsko, Švédsko).¹¹ Jeden z tvorcov ESUO, Francúz Jean Monnet, povedal: „Nikdy som nepochopil, prečo sa Briti nepripojili. Prišiel som k záveru, že to muselo byť preto, že to bola cena víťazstva. Ilúzia, že by si mohli zachovať to, čo mali bez zmeny.“¹²

Spojené kráľovstvo v EZVO však stagnovalo, zatiaľ čo EHS prosperovalo, a nakoniec požiadalo o vstup do EÚ v roku 1963. Britský motív bol hlavne ekonomický - únik vonkajším clám EHS na britský tovar tým, že sa pripojil k dynamickejšej oblasti voľného obchodu. Bolo to aj z dôvodu prevencie tvorby politického bloku, teda s myšlienkou politickej únie zakladateľov Európskych spoločenstiev. Nakoniec francúzsky prezident Charles de Gaulle vetoval britskú žiadosť o členstvo.¹³

V roku 1967 keď sa Spojené kráľovstvo pokúšalo druhýkrát pripojiť k spoločnému trhu, francúzsky prezident znova vetoval jeho požiadavku. Ostatných päť štátov podporovalo vstup Spojeného kráľovstva do Spoločenstva. De Gaulle odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že hospodárstvo Spojeného kráľovstva potrebuje radikálnu transformáciu, Spojené kráľovstvo nepreukázalo dostatočný záujem o vstup na spoločný trh a spoločný trh nie je kompatibilný so súčasným stavom britskej ekonomiky.¹⁴

¹⁰ Treaty of Paris. [online]. [cit. 15.12. 2018]. *About parliament – European Parliament*. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-paris>

¹¹ SKIDELSKY, Robert. The UK was never truly part of the European Union. [online]. 17.7. 2018. *Financial news*. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://www.fnlondon.com/articles/britain-was-never-truly-part-of-the-eu-20180717>

¹² WILSON, Sam. Britain and the EU: A long and rocky relationship. [online]. 1.4. 2014 [cit. 16.12. 2018]. *BBC*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-26515129>

¹³ SKIDELSKY, Robert. The UK was never truly part of the European Union. [online]. 17.7. 2018. *Financial news*. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://www.fnlondon.com/articles/britain-was-never-truly-part-of-the-eu-20180717>

¹⁴ GOLDSMITH, Paul – FARRELL, Jason. How President de Gaulle's second veto of Britain's EC application fifty years ago led directly to the Leave vote in 2016. [online]. 27.11. 2017 [cit. 16.12. 2018]. *The UK changing in Europe*. Dostupné na: <https://ukandeu.ac.uk/how-president-de-gaulles-second-veto-of-britains-ec-application-fifty-years-ago-led-directly-to-the-leave-vote-in-2016/>

Tretia žiadosť Spojeného kráľovstva z roku 1973 bola úspešná. Konzervatívny premiér Edward Heath doviedol Spojené kráľovstvo do EHS v roku 1973, keď generál Ga Gaulle opustil funkciu. Členstvo bolo potvrdené v referende v roku 1975, malo podporu troch hlavných britských strán a všetkých národných novín. Výsledok bol zrejmý, viac ako 67 % obyvateľov podporovalo členstvo. To však neukončilo diskusiu. V skutočnosti došlo k okamžitej ekonomickej reakcii, štrajkom, výpadkom elektrickej energie a rastu cien ropy, ktoré spôsobili dvojcifernú infláciu.¹⁵

Margaret Thatcher, prezývaná aj Železná lady, bola po predčasných voľbách v roku 1979 zvolená do funkcie premiérky. Vnútorne súperila a vyhrala niekoľko bojov proti tomu, čo považovala za nadmernú moc v EÚ. Margaret Thatcher sa stala vzorom britských euroskeptikov. Napriek tomu v polovici 80. rokov minulého storočia pozitívne prispela k formovaniu EÚ a spolupracovala s tromi ďalšími silnými predstaviteľmi - francúzskym prezidentom Francoisom Mitterrandom, nemeckým kancelárom Helmutom Kohlom a Jacquesom Delorsom z Európskej komisie. V roku 1984 vyrokovala britský rabat. Bez neho by bol rozpočet EÚ nespravodlivý voči Spojenému kráľovstvu a argumenty o prínose členstva v EÚ by trvali naďalej. Riešenie tohto problému v roku 1984 umožnilo Spojenému kráľovstvu prijať pozitívnejší postoj k EÚ. Thatcher podporila tvorbu „Bielej knihy“ o 300 opatreniach jednotného trhu. Thatcher potom pomohla EÚ realizovať tieto plány schválením Jednotného európskeho aktu. V roku 1990 odmietla zavedenie spoločnej menovej únie – prijatie eura ako spoločnej meny.

¹⁵ WILSON, Sam. Britain and the EU: A long and rocky relationship. [online]. 1.4. 2014 [cit. 16.12. 2018]. BBC. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-26515129>

Tabuľka 1: Kľúčové udalosti v rámci členstva Spojeného kráľovstva v EÚ

ROK	UDALOSŤ
1951	Založenie ESUO – Spojené kráľovstvo nie je súčasťou
1957	Založenie EHS – Spojené kráľovstvo nie je súčasťou
1960	Založenie EFTA – Spojené kráľovstvo nie je súčasťou
1961	Prvá žiadosť Spojeného kráľovstva o pripojenie k EHS
1963	Žiadosť vetovaná Francúzskom
1967	Druhá žiadosť Spojeného kráľovstva o pripojenie k EHS – vetovaná
1973	Tretia žiadosť Spojeného kráľovstva o pripojenie k EHS – úspešná
1975	Referendum potvrdilo účasť Spojeného kráľovstva v EHS
1984	Margaret Thatcher vyrokovala britský rabat
1985	Schengenská dohoda – bez účasti Spojeného kráľovstva
1986	Jednotný európsky akt
1992	Podpis ZEÚ – spolupráca v zahraničnej a bezpečnostnej politike, zavedenie spoločnej meny
2002	Euro – základné platidlo, výnimka Spojeného kráľovstva

Zdroj: vlasné spracovanie podľa <http://ukandeu.ac.uk/explainers/factsheet-on-timeline/>

V histórii Spojeného kráľovstva môžeme vidieť formovanie rôznych politických názorov. Faktom však je, že Spojené kráľovstvo počas svojho členstva v EÚ malo mnohokrát výhrady k fungovaniu EÚ. Môžeme povedať, že určitá britská izolácia vzhľadom na polohu, k tomu značne prispela. Spojené kráľovstvo sa nestalo súčasťou EÚ v jej začiatkoch a svoj postoj voči EÚ neskôr vyjadrilo aj tým, že nevstúpilo do Schengenu, či neprijatím eura.

V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať procesu vystúpenia z EÚ. Bližšie si povieme o článku 50 ako o súčasti ZEÚ, o jeho autorovi, prečo bol daný článok do zmluvy zakomponovaný a ako bola samotná zmluva v jednotlivých štátoch EÚ prijímaná.

1.2 Proces vystúpenia z EÚ

V nasledujúcej podkapitole si priblížime proces vystúpenia členského štátu z EÚ, proces výstupu podľa článku 50 ZEÚ a právne hľadisko problematiky, ktorej sa v práci venujeme.

1.2.1 Článok 50 ako súčasť Zmluvy o Európskej únii

Článok 50, ktorý je súčasťou ZEÚ načrtáva kroky, ktoré má podniknúť krajina, ak sa snaží dobrovoľne EÚ opustiť. Aktivácia článku 50 naštartuje formálny proces vystúpenia krajiny z EÚ a slúži ako nástroj pre krajinu, ktorá má záujem oficiálne vyhlásiť svoj úmysel opustiť EÚ.

Britská premiérka Theresa May sa stala prvou oficiálnou líderkou krajiny, ktorá sa odvolala na článok 50 a 29. marca 2017 ohlásila vôľu Spojeného kráľovstva odísť z EÚ. Ako sme už vyššie spomenuli urobila tak po referende, ktoré sa konalo 23. júna 2016.

Znenie článku 50:

1. Každý členský štát sa môže rozhodnúť vystúpiť z Únie v súlade so svojimi ústavnými požiadavkami.
2. Členský štát, ktorý sa rozhodne vystúpiť, oznámi svoj úmysel Európskej rade. V zmysle usmernení Európskej rady Únia dojedná a uzavrie s takým štátom dohodu, ktorá ustanoví spôsob jeho vystúpenia, pričom zohľadní rámec jeho budúcich vzťahov s Úniou. Táto dohoda sa dojedná v súlade s článkom 218 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Uzatvára ju v mene Únie Rada, ktorá sa uznáva kvalifikovanou väčšinou po udelení súhlasu Európskeho parlamentu.
3. Zmluvy sa prestanú vzťahovať na dotknutý členský štát odo dňa nadobudnutia platnosti dohody o vystúpení alebo v prípade, ak sa tak nestane, dva roky po oznámení uvedenom v odseku 2, pokiaľ Európska rada jednomyseľne nerozhodne o predĺžení tejto lehoty po dohode s dotknutým členským štátom.
4. Na účely odsekov 2 a 3 sa člen Európskej rady alebo Rady, ktorý zastupuje vystupujúci členský štát, nezúčastňuje na rokovaníach alebo rozhodnutiach Rady alebo Európskej rady, ktoré sa ho týkajú. Kvalifikovaná väčšina je vymedzená v súlade s článkom 238 ods. 3 písm. b) Zmluvy o fungovaní Európskej únie.
5. Ak štát, ktorý vystúpil z Únie, opätovne požiada o pristúpenie, takáto žiadosť podlieha postupu uvedenému v článku 49.¹⁶

¹⁶ OJ C 306: 2007, ZEÚ, ktorou sa mení a dopĺňa zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení európskeho spoločenstva.

Autorom Článku 50 je John Kerr (lord Kerr z Kinlochard). Je bývalý britský diplomat, člen Snemovne lordov a stály štátny tajomník Úradu pre zahraničie a Commonwealth. Začiatkom roku 2000 navrhol text, ktorý stanovuje postup pre opustenie Európskej únie. Podľa jeho vlastných slov tak urobil z dôvodu prístupu viacerých štátov do EÚ v ktorých sa mohol k moci opäť dostať autoritársky režim a tento štát by chcel EÚ opustiť. Aby procedúra odchodu štátu z EÚ nespôsobila právny chaos bez akejkoľvek dohody, vytvoril text Článku 50. Podporuje zotrvanie Spojeného kráľovstva v EÚ a zastáva názor, že článok 50 nie je neodvolateľný a teda Spojené kráľovstvo má možnosť kedykoľvek počas dvojročného obdobia negociácii stanoveného v texte rozhodnúť, že nakoniec EÚ neopustí a jednoducho zostane jej členom.¹⁷

Podľa článku 50 ods. 1 ZEÚ „každý členský štát môže rozhodnúť o odstúpení z Únie v súlade s jeho vlastnými ústavnými požiadavkami. Členský štát, ktorý prijme toto rozhodnutie, musí oznámiť Európskemu parlamentu svoj zámer podľa článku 50 ods. 2. Rozhodnutie o opustení EÚ je teda zvrchovaným rozhodnutím členského štátu. Ako a prečo štát dosiahne rozhodnutie, nie je záležitosťou práva EÚ, ale rozhodnutie je ponechané na vnútroštátne ústavné právo. Právo EÚ nestanovuje v tejto súvislosti žiadne osobitné požiadavky. Skutočnosť, že článok 50 ods. 1 ZEÚ výslovne odkazuje na vnútroštátne ústavné požiadavky, nestavia tieto požiadavky na úroveň práva EÚ ani neudeľuje Súdnemu dvoru Európskej únie právomoc overovať súlad s nimi. EÚ vo všeobecnosti nemá právomoc overovať súlad s vnútroštátnymi právnymi predpismi.¹⁸

Článok 50 ods. 1 ZEÚ odkazuje na ústavné požiadavky a slúži ako jednoznačná pripomienka, že je potrebné dosiahnuť rozhodnutie o vystúpení z EÚ spôsobom, ktorý rešpektuje národnú ústavu. Takéto rozhodnutie nemožno ľahko prijať vzhľadom na to, že právo EÚ sa stalo neoddeliteľnou súčasťou ústavného systému členských štátov. Princípy nadradenosti a priameho účinku právnych predpisov EÚ, ktoré boli zavedené v šesťdesiatych

¹⁷ GRAY, Andrew. Article 50 author Lord Kerr: I didn't have UK in mind. [online]. 28.3.2017, [cit. 16.12. 2018]. *Politico*. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/brexit-article-50-lord-kerr-john-kerr/>

¹⁸ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

rokoch,¹⁹ zmenili zásadne právne systémy členských štátov a právo EÚ sa dotýkalo rozmanitých oblastí práva ako medzinárodného občianskeho konania a odpadového hospodárstva. Pre väčšinu členských štátov EÚ by rozhodnutie o opustení Únie predstavovalo zmenu ústavy a vyžadovalo potrebnú ústavnú väčšinu.

1.2.2 Proces vystúpenia členského štátu z EÚ

Proces vystúpenia členského štátu z EÚ sa začína jeho oficiálnym oznámením o odchode Rade EÚ. Rada EÚ, bez účasti odchádzajúceho člena, potom musí odsúhlasiť konsenzom usmernenia pre Európsku komisiu, pre nadchádzajúce rokovania o vystúpení. Konsenzus vyžaduje, aby každý členský štát hlasoval za vystúpenie daného štátu.²⁰

Konečná dohoda by mala byť odsúhlasená oboma stranami, čiže EÚ a odchádzajúcim členským štátom. Zo strany EÚ to vyžaduje v hlasovaní kvalifikovanú väčšinu členských štátov a žiadny členský štát túto dohodu nemôže vetovať. Európsky parlament ďalej schvaľuje dohodu jednoduchou väčšinou svojich 751 poslancov.²¹

Zmluvy o EÚ sa vzťahujú na odchádzajúci členský štát dokým dohoda podľa článku 50 nenadobudne platnosť, alebo neuplynuli dva roky od aktivácie článku 50 a nebola dosiahnutá dohoda a nedošlo by k predĺženiu dvojročného obdobia. Žiadosť o jeho predĺženie by mohla byť udelená len jednomyselnou dohodou zostávajúcich členských štátov.²²

Článok 50 nešpecifikuje, do akej miery by samotná dohoda o odstúpení mala hovoriť o budúcom vzťahu medzi EÚ a odchádzajúcim členským štátom. Akýkoľvek podrobný vzťah by mal byť obsiahnutý v samostatnej dohode, ktorá by sa mala prerokovať popri dohode o odstúpení od zmluvy s využitím podrobných postupov stanovených v zmluvách EÚ. Článok 50

¹⁹ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

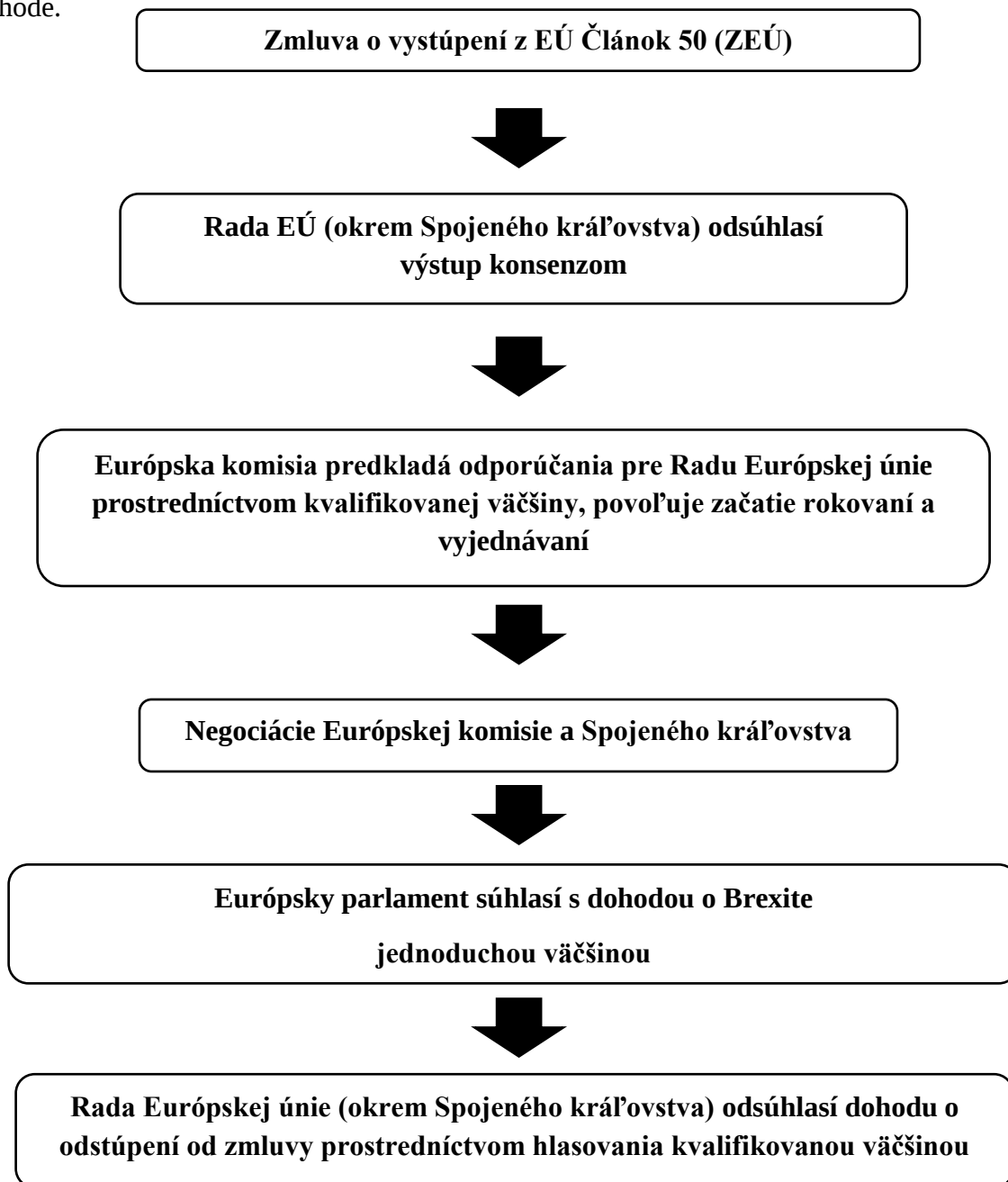
²⁰ HM Government. The process for withdrawing from the European Union. [online]. Február 2016. s. 9, [cit. 14.1. 2019]. ISBN 9781474128828. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

²¹ HM Government. The process for withdrawing from the European Union. [online]. Február 2016. s. 10, [cit. 14.1. 2019]. ISBN 9781474128828. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

²² HM Government. The process for withdrawing from the European Union. [online]. Február 2016. s. 10, [cit. 14.1. 2019]. ISBN 9781474128828. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

nešpecifikuje, či by tieto rokovania mali byť simultánne alebo po sebe idúce. To by bolo predmetom rokovania.²³

Tabuľka 2: Proces rokovaní o vystúpení z EÚ podľa článku 50 ZEÚ a rokovania o novej dohode.

Zdroj:https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

²³ HM Government. The process for withdrawing from the European Union. [online]. Február 2016. s. 14, [cit. 14.1. 2019]. ISBN 9781474128828. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

Napriek princípu zvrchovanosti Parlamentu a napriek tomu, že samotné referendum nemá záväzný právny účinok, bývalý britský premiér David Cameron uviedol, že rozhodnutie o aktivovaní článku 50 ZEÚ bude prijaté predsedom vlády.²⁴ Existujú však tri možnosti, ako mohlo k aktivácii článku 50 dôjsť:

1. Predsedom vlády, vykonávaním výsadnej právomoci,
2. Parlamentom, prijatím primárnych právnych predpisov,
3. Vládou, vydaním nariadenia v Rade na základe právomocí udelených Zákonom o Európskych spoločenstvách z roku 1972, týkajúci sa prístupu Spojeného kráľovstva do Európskych spoločenstiev.²⁵ Zákon z roku 1972 dáva právomoc na to, aby právo EÚ malo účinok ako vnútroštátne právo v Spojenom kráľovstve.²⁶

Viacero odborníkov považovalo rozhodnutie o aktivovaní článku 50 ZEÚ za výkon výsadnej moci zo strany vlády. Iní odborníci tvrdili, že vláda by mohla prijať rozhodnutie prijatím nariadenia v Rade podľa už spomenutého zákona Európskych spoločenstiev z roku 1972.²⁷

Druhý argument vychádza z článku 2 ods. 2 vyššie spomenutého Zákona o Európskych spoločenstvách, ktorý stanovuje, že:

- Jej Veličenstvo nariadením v Rade a akýkoľvek určený minister alebo oddelenie môže nariadením, pravidlami, predpismi alebo (a) schémou ustanoviť na účely implementácie akejkoľvek povinnosti Spojeného kráľovstva EÚ alebo umožniť implementáciu akejkoľvek takejto povinnosti, alebo umožniť uplatňovanie akýchkoľvek práv, na ktoré sa vzťahuje alebo sa na ne vzťahuje Spojené kráľovstvo na základe zmlúv.²⁸

²⁴ EU referendum outcome: PM statement, 24 June 2016. [online]. 24.6. 2016. [cit. 14.1. 2019]. *GOV.uk*. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-referendum-outcome-pm-statement-24-june-2016>

²⁵ ELLIOT, Mark. On why, as a matter of law, triggering Article 50 does not require Parliament to legislate. [online]. 30.6. 2016. [cit. 18.1. 2018]. *Public Law for Everyone*. Dostupné na: <https://publiclawforeveryone.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/>

²⁶ The 1972 European Communities Act. [online]. *Institute for Government*. [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/1972-european-communities-act>

²⁷ ELLIOT, Mark. On why, as a matter of law, triggering Article 50 does not require Parliament to legislate. [online]. 30.6. 2016. [cit. 18.1. 2019]. *Public Law for Everyone*. Dostupné na: <https://publiclawforeveryone.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/>

²⁸ ELLIOT, Mark. On why, as a matter of law, triggering Article 50 does not require Parliament to legislate. [online]. 30.6. 2016. [cit. 18.1. 2019]. *Public Law for Everyone*. Dostupné na: <https://publiclawforeveryone.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/>

Podľa vyššie uvedeného je rozhodnutie o Brexite podľa článku 50 ZEÚ vykonávaním práva Spojeného kráľovstva a zákona o Európskych spoločenstvách z roku 1972 a výslovne stanovuje, ako sa toto právo má vykonávať. Článok 50 ZEÚ sa stal súčasťou práva Spojeného kráľovstva prostredníctvom zákona o Európskej únii z roku 2008 a doplnil ZEÚ na zoznam zmlúv Spoločenstva z roku 1972. Podľa odôvodnenia Kráľovského generálneho prokurátora Appelanta v. De Keysera, štatút výslovne ustanovuje postup, ako vláda musí vykonávať určitú právomoc. Tento zákonný postup vylučuje použitie výsadných právomocí a preto jediný spôsob, ktorý by mohol spustiť článok 50 ZEÚ by bol postupom v zákone o Európskych spoločenstvách z roku 1972.²⁹

V konečnom dôsledku však tento argument nebol úspešný. Ako zdôrazňuje Mark Elliott, cieľom článku 2 ods. 2 písm. A) zákona Európskych spoločenstiev z roku 1972 bolo umožniť Spojenému kráľovstvu vytvoriť sekundárne právne predpisy umožňujúce vykonávať práva vyplývajúce zo zmlúv, t.j. vykonávať zmluvy, z oddielu 2 teda právomoc rozhodovať podľa článku 50 ZEÚ, nevyžaduje vykonávanie. Preto postup ustanovený v zákone o Európskych spoločenstvách z roku 1972 nie je uplatniteľný na začatie článku 50 ZEÚ.³⁰

Oveľa dôležitejšou právomocou, na ktorej by sa mohlo zakladať rozhodnutie predsedu vlády podľa článku 50 ZEÚ, je kráľovská výsada. Historicky boli výsadné právomoci, ktoré panovník vykonával, pomerne rozsiahle a zahŕňali právo vydávať zákony prostredníctvom vyhlásenia. História britskej ústavy je čiastočne príbehom pretrvávajúceho obmedzovania výsadných právomocí.³¹ Tieto právomoci, ktoré umožňujú vláde fungovať, sú dnes v súlade s bežným právom a častejšie vykonávané v mene dnešnej vlády. Dotknutá výsadná právomoc sa

.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/

²⁹ ELLIOT, Mark. On why, as a matter of law, triggering Article 50 does not require Parliament to legislate. [online]. 30.6. 2016. [cit. 18.1. 2019]. *Public Law for Everyone*. Dostupné na: <https://publiclawforeveryone.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/>

³⁰ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

³¹ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

týka zahraničných vecí.³² V tejto oblasti je výsadná moc vlády Spojeného kráľovstva oveľa väčšia ako kompetencie vlády v mnohých ďalších krajinách v zahraničných veciach. V skutočnosti je tradične dokonca aj ratifikácia zmlúv zo strany Spojeného kráľovstva súčasťou výsad a nevyžaduje súhlas parlamentu napriek tomu, že Spojené kráľovstvo má dualistický systém.³³ Pokiaľ ide o medzinárodné zmluvné právo, Parlament musí začleniť zmluvu do vnútroštátneho práva. Tvrdenie, že sa uplatňuje výsadné právo, je podporené skutočnosťou, že Spojené kráľovstvo pristúpilo k Európskym spoločenstvám s využitím kráľovského výsadného práva.

1.3 Postup pri odchode členského štátu z EÚ

Podľa článku 50 ZEÚ Spojené kráľovstvo oznámilo odchod z EÚ Rade EÚ a potom Spojené kráľovstvo a EÚ začali rokovať o dohode o odstúpení od zmluvy. Ak do dvoch rokov od dátumu oznámenia dohoda o odstúpení nenadobudla platnosť, Zmluva o EÚ a všetky súvisiace predpisy sa prestanú vzťahovať na Spojené kráľovstvo. To isté platí pre celý rad obchodných dohôd, ktoré boli prerokované a uzatvorené EÚ v mene jej členských štátov.

Od okamihu prijatia oznámenia o aktivovaní článku 50 sa začalo plynutie dvojročnej lehoty na uzavretie zmluvy o Brexite. Ako sa uvádza v článku 50 ods. 3 ZEÚ, lehota sa začína od dátumu oznámenia vládou Spojeného kráľovstva Rade EÚ. Môže sa rozšíriť len jednomyselným súhlasom Rady EÚ. Po prijatí oznámenia Rada EÚ vydá usmernenia, na základe ktorých prerokuje dohodu o odstúpení od zmluvy so Spojeným kráľovstvom. V súlade s článkom 50 sa tento postup bude riadiť ustanoveniami článku 218 ods. 3 ZFEÚ. Tento článok stanovuje úlohy pre Európsku komisiu, ktorá predkladá odporúčania vzhľadom na rokovania, ako aj Rade, ktorá povoľuje rokovania a vymenúva vyjednávača v mene EÚ. Článok 50 ZEÚ a článok 218 ods. 3 ZFEÚ ponechávajú priestor na manévrovanie Rady, kto bude viesť rokovania v mene Únie v závislosti od predmetu predpokladanej dohody. Rada EÚ by tu mala mať rozhodujúci prínos, pretože článok 50 stanovuje, že Únia rokuje na základe usmernení tohto orgánu. Na základe ustanovení článku 218 ods. 3 a článku 50 Rada EÚ na základe konsenzu

³² RENWICK, Alan. The Road to Brexit: 16 Things You Need to Know about What Will Happen If We Vote to Leave the EU. [online]. [cit. 20.2. 2019]. 22.6. 2016 *UK Constitutional Law Association*. Dostupné na: <https://ukconstitutionallaw.org/2016/06/22/alan-renwick-the-road-to-brexite/>

³³ DUPUY, Pierre-Marie. International Law and Domestic (Municipal) Law. [online]. Apríl 2011. [cit. 20.2. 2019]. *Oxford Public International Law*. Dostupné na: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1056>

poskytne usmernenia a umožní Únii rokovať. Parlament uprednostňoval, aby Európska komisia bola vyjednávačom Únie, keďže Komisia tradične viedla komplexné rokovania, napríklad rokovania o prístupových zmluvách.³⁴

Vyššie uvedené zásady boli potvrdené a podrobne opísané na neformálnom stretnutí predsedov vlád alebo hláv štátov 27 členských štátov v Bruseli 15. decembra 2016. Na tomto stretnutí sa hlavy štátov alebo predsedovia vlád, ako aj predsedovia vlád členských štátov, ktorí sa zúčastnili na schôdzach predsedov vlád členských štátov, zúčastnili na týchto stretnutiach. Rada EÚ a Európska komisia opätovne potvrdili svoje vyhlásenie z 29. júna 2016, že každá dohoda musí byť založená na rovnováhe práv a povinností a že prístup na jednotný trh si vyžaduje prijatie všetkých štyroch slobôd. Európska rada prijme usmernenia pre rokovania, pričom stanoví zásady a celkové pozície. V súlade s usmerneniami bude Rada na základe odporúčania Komisie vyzvaná na začatie rokovaní. Rada pre všeobecné záležitosti sa ujme vedenia v nasledujúcich krokoch, pričom prijme alebo zmení a doplní smernice na rokovanie o podstate a prijme aj podrobné opatrenia upravujúce vzťahy medzi. Európska rada môže tiež zmeniť a doplniť alebo aktualizovať svoje usmernenia na rokovania. Európska rada vymenovala Európsku komisiu za vyjednávača Únie. Hlavy štátov a vlád odsúhlasili vymenovanie bývalého komisára Michela Barniera za hlavného vyjednávača. Vyjednávač Únie je vyzvaný, aby počas rokovaní priebežne a pravidelne informoval Parlament. Predseda Rady bude informovať a vymieňať si názory s Parlamentom pred zasadnutiami Európskej rady a po nich a predseda Parlamentu bude pozvaný, aby bol vypočutý na zasadnutí Rady na začiatku zasadnutí Európskej rady.³⁵

Podľa pôvodného plánu sa rokovania o Brexite mali uzavrieť do októbra 2018, teda v dostatočnom predstihu pred európskymi voľbami v roku 2019. Obdobie účinného vyjednávania malo byť kratšie ako stanovená lehota dvoch rokov. Treba mať na pamäti, že tieto dva roky zahŕňali čas potrebný na prípravu usmernení pre Radu EÚ a na to, aby Rada prijala smernice na

³⁴ CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

³⁵ CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

rokovania podľa odporúčaní Komisie. Akonáhle sa rokovania uzavreli, museli sa potom prijať a Parlament musel dať svoj súhlas. Okrem toho Spojené kráľovstvo neratifikovalo dohody.³⁶

Kládol sa tiež dôraz na potrebu budovania dohody o súhlase Parlamentu počas celého procesu rokovaní, pričom išlo o trvalý dialóg nielen na politickej úrovni, ale aj na technickej úrovni. Rada schvaľovala dohodu o odstúpení od zmluvy, prostredníctvom hlasovania takzvanou nadradenou väčšinou kvalifikovanou väčšinou, ako sa uvádza v článku 238 ods. 3 písm. B) ZFEÚ: kvalifikovaná väčšina je definovaná ako najmenej 72% členov teda zastupujúca zúčastnené členské štáty, ktorá pozostáva najmenej zo 65% obyvateľstva týchto štátov. V procese odstúpenia od zmluvy zúčastnené členské štáty zahŕňajú všetky členské štáty okrem odstupujúceho členského štátu. To sa premieta do väčšiny 20 z 27 členských štátov.

³⁷Uzatvorenie dohody o vystúpení vyžadovalo súhlas Parlamentu jednoduchou väčšinou vrátane poslancov Spojeného kráľovstva. Konečný termín na uzavretie dohody je dva roky po oznámení o vystúpení z EÚ. Európska rada môže predĺžiť rokovania po dohode s odchádzajúcim členským štátom len jednomyselným rozhodnutím.³⁸

EÚ a Spojené kráľovstvo mali teda už pred začatím rokovaní stanovené hlavné pozície a právomoci, ktorými sa počas celého procesu rokovaní riadili. Jasný bol aj právny postup a jednotlivé termíny, ktoré boli pre úspešné vyjednanie dohody podstatné.

³⁶ CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

³⁷ CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

³⁸ CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je identifikácia právnej prípustnosti vystúpenia členského štátu z EÚ, so zameraním hlavne na právne poriadky EÚ a Spojeného kráľovstva. Tieto oblasti sme, vychádzajúc z teoretického rámca popísaného v prvej kapitole, identifikovali ako hlavné z hľadiska vyhodnotenia aktuálnej situácie i pri načrtnutí možných scenárov v budúcnosti.

Pre potreby naplnenia hlavného cieľa sme zdefinovali aj štyri čiastkové ciele:

Prvým čiastkovým cieľom je popísanie historického vývoja členstva Spojeného kráľovstva v EÚ s ohľadom na jeho výnimočné historické vzťahy pretrvávajúce až dodnes.

Druhým čiastkovým cieľom je analýza právneho základu pre výstup členského štátu z EÚ s prihliadnutím na právo EÚ a právo Spojeného kráľovstva.

Tretím čiastkovým cieľom je analýza a sumarizácia procesu, ktorý doposiaľ v súvislosti prebehol v rámci rokovaní medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom berúc do úvahy právne poriadky oboch aktérov.

Štvrtým čiastkovým cieľom je vyhodnotenie súčasnej situácie a porovnanie budúcich možností pokračovania rokovaní a dohôd medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom.

Teoretický rámec skúmania procesu vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ v kontexte práva EÚ vychádza z prípravnej fázy výskumu, ktorá bola zameraná na štúdium historického vývoja vzťahov EÚ a Spojeného kráľovstva, článku 50 ZEÚ a publikácii autorov pôsobiacich v Spojenom kráľovstve a EÚ, ako aj iných domácich a zahraničných publikácii zaoberajúcich vystúpením členského štátu z EÚ. Na vypracovanie práce sme využívali štúdie Európskej komisie, britských právnikov, štúdie o článku 50, publikácie Parlamentu Spojeného kráľovstva a elektronické články a časopisy. Tieto materiály nám pomohli pri skúmaní aktuálnej situácie spojenej s Brexitom, ktorou sme sa v práci zaoberali. Keďže ide o aktuálne prebiehajúci proces, naša práca bola limitovaná záverom rokovaní o Brexite, ktorý nemôžeme hodnotiť.

Medzi metódy, ktoré sme uplatnili pri tvorbe práce, patria syntéza a analýza. Prostredníctvom spomenutých metód sme spracovali získané údaje a vybrali sme dôležité informácie, ktoré sme následne interpretovali. Využili sme aj metódu selekcie pri výbere dôležitých údajov. Vyvodenie záverov vyplývajúcich z aktuálnej situácie a pripravených dohôd medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ sme realizovali prostredníctvom metódy dedukcie.

3 Výsledky práce a diskusia

V nasledujúcej časti práce sa budeme venovať najmä rokovaniam, ktoré od aktivácie článku 50 prebehli a dohode, ktorá z týchto rokovaní vzišla. Ďalej obom rokujúcim stranám Spojenému kráľovstvu a EÚ a cieľom, ktoré boli pre tieto strany najpodstatnejšie. Priblížime si situáciu pred referendom o Brexite a právny štatút referenda. Pozornosť venujeme aj scenárom spolupráce budúcej spolupráce Spojeného kráľovstva po Brexite a aktuálnej situácii a predpokladanému budúcemu vývoju dohody, ktorá doposiaľ nebola schválená parlamentom Spojeného kráľovstva.

3.1 Referendum o Brexite

V referende, ktoré sa konalo 23. júna 2016, hlasovala väčšina voličov v Spojenom kráľovstve za vystúpenie z Európskej únie. Dňa 29. marca 2017 Theresa May písomne oznámila vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ predsedovi Európskej rady Donaldovi Tuskovi čím sa začalo dvojročné obdobie počas ktorého Spojené Kráľovstvo oficiálne opúšťa EÚ.³⁹

V nasledujúcich podkapitolách sa zameriame na udalosti pred referendom o Brexite a právny štatút referenda.

3.1.1 Udalosti, ktoré viedli k referendu o Brexite

Dňa 23. januára 2013 vtedajší premiér Spojeného kráľovstva David Cameron vyhlásil, že podporuje uskutočnenie referenda o zotrvaní v EÚ. 14. apríla 2015 Konzervatívna strana vydala svoj manifest pre nastávajúce všeobecné voľby do roku 2015, kde sa zaväzuje, že skutočne zmení vzťah Spojeného kráľovstva a EÚ a tiež sa zaväzuje usporiadať referendum o členstve v EÚ pred koncom roka 2017. V júni 2015 na stretnutí Európskej rady predseda vlády Spojeného kráľovstva predložil svoje plány na referendum. V októbri 2015 na zasadnutí Európskej rady vtedajší predseda vlády Spojeného kráľovstva David Cameron vytýčil štyri priority na opätovné prerokovanie vo vzťahu EÚ a Spojeného kráľovstva a to v oblastiach hospodárskeho riadenia, konkurencieschopnosti, zvrchovanosti a sociálnych výhod a voľného

³⁹ WALKER, Nigel. Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union. [online]. House of Commons Library. 6.2. 2019, s. 46, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960#fullreport>

pohybu osôb. Dňa 22. februára 2016 Predseda vlády David Cameron oznámil dátum konania referenda o Brexite na 23. júna 2016.⁴⁰

Strana nezávislosti Spojeného kráľovstva, ktorá získala takmer štyri milióny hlasov (13 %) vo všeobecných voľbách do roku 2015 vytvorila hlavnú kampaň za odchod Spojeného kráľovstva EÚ. Počas referendovej kampane sa k nim pripojilo približne polovica poslancov Konzervatívnej strany, vrátane Borisa Johnsona a piatich členov kabinetu. Niekoľko labouristických poslancov a strany Severného Írska tiež podporili odchod. Tvrdili, že členstvo v EÚ bráni rozvoju v Spojenom kráľovstve, a to najmä prílišnou reguláciou podnikania a vysokými poplatkami. Tiež chceli, aby Spojené kráľovstvo opäť vytvorilo všetky svoje vlastné zákony, než aby ich tvorilo spoločné rozhodovanie s inými krajinami EÚ.⁴¹

Ďalšou témou referenda podporovateľov výstupu Spojeného kráľovstva v EÚ bola migrácia. Podporovatelia Brexitu chceli, aby Spojené kráľovstvo prevzalo plnú kontrolu svojich hraníc a znížil sa počet ľudí, ktorí tu prichádzajú žiť a/alebo pracovať. Jednou z hlavných princípov členstva v EÚ je voľný pohyb, čo znamená, že nemusíte mať víza, aby ste mohli ísť a žiť v inej krajine EÚ. Kampaň tiež namietala proti myšlienke stále užšej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ.⁴²

Vtedajší predseda vlády David Cameron bol popredným hlasom v kampani za zotrvanie Spojeného kráľovstva v EÚ. Chcel dosiahnuť dohodu s ostatnými predstaviteľmi Európskej únie a zmeniť podmienky členstva v EÚ. Povedal, že dohoda prinesie Spojenému kráľovstvu osobitný štatút a pomôže vyriešiť niektoré z vecí, ktoré sa britským obyvateľom nepáčili, ako napríklad vysoká miera prisťahovalectva. Šestnásť členov kabinetu vtedajšieho premiéra Camerona, vrátane Theresy May, tiež podporila zotrvanie v EÚ. Konzervatívna strana bola v názoroch na Brexit rozdelená a oficiálne zostala počas kampane neutrálna. Labouristická strana, Škótska národná strana, Strana zelených a Liberálno - demokratická strana boli všetky za zotrvanie v EÚ.⁴³

⁴⁰ WALKER, Nigel. Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union. [online]. House of Commons Library. 6.2. 2019, s. 46, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960#fullreport>

⁴¹ HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

⁴² HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

⁴³ HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

Konkurenčnými stranami v referende boli Británia silnejšia v Európe (Britain Stronger in Europe) a Voľte odchod (Vote leave). Británia silnejšia v Európe tvorila hlavnú kampaň v Spojenom kráľovstve pre zotrvanie v EÚ. Na jej čele stál bývalý riaditeľ Marks and Spencer Lord Rose. Podporovali ho kľúčové osobnosti konzervatívnej strany vrátane predsedu vlády Davida Camerona a kancelára Georgea Osborna, väčšina poslancov Labouristickej strany, vrátane vedúceho strany Jeremyho Corbyna a Alana Johnsona, ktorý viedol kampaň Labour For Britain.⁴⁴

Kampaň Voľte odchod mala podporu starších konzervatívcov ako Michael Gove a Boris Johnson a niekoľko poslancov Labouristickej strany, vrátane Gisely Stuartovej, Graham Stringerovej, Douglasa Carswella a Suzanne Evansovej z UKIP (UK independence party – Strana nezávislosti Spojeného kráľovstva) a Demokratickej unionistickej strany v Severnom Írsku. Kampaň mala niekoľko pridružených skupín, ako sú Farmári pre Britániu, Moslimovia pre Veľkú Britániu a Out a Proud, homosexuálna skupina proti EÚ, ktorej cieľom je vybudovať podporu v rôznych komunitách.⁴⁵

Michael Dougan, profesor Európskeho práva a predseda Európskej komisie pre právne predpisy EÚ na univerzite v Liverpoole a ústavný právnik, označil kampaň za odchod Spojeného kráľovstva za "jednu z najviac nečestných politických kampaní, akú táto krajina vôbec videla" argumenty založené na ústavnom práve, na ktoré sa odvolával, boli ľahko preukázateľné ako falošné.

3.1.2 Právny status referenda

Referendum nie je tradičnou súčasťou právneho systému Spojeného kráľovstva. Napriek tomu sa od 70. rokov 20. storočia sa používa čoraz častejšie. V Spojenom kráľovstve sa konalo niekoľko referend, ktoré rozhodli o zásadných otázkach. Napríklad referendum z roku 1975 o pokračovaní členstva v Európskych spoločenstvách, ďalej o ústavných záležitostiach v Severnom Írsku a decentralizácii alebo dokonca nezávislosti v Škótsku a Walese.⁴⁶ V skutočnosti sa referendá stali dodatočne bežnými preto, aby Parlament poskytol väčší priestor

⁴⁴ HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

⁴⁵ HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

⁴⁶ BARNETT, Hilarie. Constitutional & Administrative Law. 4. vyd. Londýn: Cavendish Publishing Limited, 2002. 139 s. ISBN 1 85941 721 3

na vyjadrenie vôle občanov. Vznikol tak aj právny rámec upravujúci referendá na národnej a regionálnej úrovni, ktorého základ tvorí Zákon Parlamentu o politických stranách, voľbách a referendách z roku 2000. Referendum o členstve v EÚ je jedno z takýchto referend.⁴⁷

Treba poznamenať, že ani zákon o referende, ani zákon z roku 2000 neuvádzajú, aké sú dôsledky referenda, alebo či je jeho výsledok záväzný pre Parlament alebo vládu. To je v úplnom kontraste s referendom o alternatívnom systéme hlasovania, ktoré sa konalo v máji 2011. Zákon, ktorým sa ustanovuje referendum, podrobne uviedol, aké akty sa musia prijať na vykonanie jeho výsledku.⁴⁸ Vzhľadom na neexistenciu podobného ustanovenia, existuje široký konsenzus, že referendum o členstve v EÚ nie je právne záväzné, ale iba poradné, bez ohľadu na to, aké politické tlaky by mohlo spôsobiť.⁴⁹

Takmer všetci autori pripúšťajú nedostatok záväzného právneho účinku referenda. Kenneth Armstrong však argumentuje, že odvolanie sa na referendum by malo znamenať, že v tejto otázke priama demokracia navyšuje zastupiteľskú demokraciu a ďalšie kroky Parlamentu už nie sú potrebné.⁵⁰

Spomenuté argumenty, ktoré v skutočnosti vytvárajú právne dôsledky referenda, nie sú presvedčivé. Po prvé, systém Spojeného kráľovstva nie je priamou, ale reprezentatívnou demokraciou. Referendum, podľa ústavného práva Spojeného kráľovstva, nie je demokraticky nadradené rozhodnutiu Parlamentu. Po druhé, usporiadanie referenda neznamená, že parlament sa nebude riadiť jeho výsledkom. Ak chceme nezáväznú poradnú úlohu referenda brať vážne, Parlament, ak je parlamentné opatrenie potrebné, sa môže rozhodnúť, či bude nasledovať alebo ignorovať jeho výsledok. Parlament sa tiež môže rozhodnúť, že bude dodržiavať výsledok referenda pred jeho konaním. Ale v prípade referenda o Brexite sa Parlament rozhodol, že tak

⁴⁷ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

⁴⁸ 2011, Parliamentary Voting System and Constituencies Act

⁴⁹ BARBER, Nick – HICKMAN, Tom – KING, Jeff.: Pulling the Article 50 'Trigger': Parliament's Indispensable Role [online]. [cit. 20.2. 2019]. 27.6. 2016 *UK Constitutional Law Association*. Dostupné na: <https://ukconstitutionallaw.org/2016/06/27/nick-barber-tom-hickman-and-jeff-king-pulling-the-article-50-trigger-parliaments-indispensable-role/>

⁵⁰ HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, *Journal of International Arbitration*, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

neurobí. Bolo by nesprávne predpokladať, že referendum automaticky považuje parlament za symbolické. V článku 2 ods. 1 písm. B) a C) Aktu o Európskej únii z roku 2011, ktorý bol prijatý s cieľom odstrániť prekážky akýchkoľvek zmien a doplnení zmlúv EÚ, ktoré presúvajú viac právomocí Spojeného kráľovstva na EÚ, Parlament výslovne stanovil, že zmeny ktorými sa menia a dopĺňajú alebo nahrádzajú európske zmluvy, nebudú ratifikované, pokiaľ „zmluva nebude schválená zákonom Parlamentu a podmienky referenda budú splnené.“ V niektorých prípadoch Parlament považuje za vhodné kombinovať priame a reprezentatívne demokratické zdôvodnenie konkrétneho rozhodnutia. Neposkytnutím záväzných dôsledkov referenda o Brexite Parlament nezmenil ústavné požiadavky. Referendum preto nemá žiadny právny účinok. Európsky parlament sa teda jasne mýlil, keď v uznesení prijatom po referende uviedol, že oznámenie o výsledku referenda Rade EÚ začne proces odchodu z EÚ.⁵¹ Samotné referendum ešte nebolo platným vnútroštátnym rozhodnutím opustiť EÚ. Napriek jasnému právnemu postoju, že referendum nie je právne záväzné, treba spomenúť, že politická pozícia je úplne iná. Z politického hľadiska by bolo ťažké, nereagovať na odporúčanie väčšiny v referende, pretože Manifest konzervatívnej strany dal dosť jasne najavo, že výsledok referenda bude rešpektovaný.⁵²

3.2 Varianty spolupráce EÚ a Spojeného kráľovstva po Brexite

Možných variant budúcich vzťahov EÚ a Spojeného kráľovstva bolo od začiatku viacero. V nasledujúcej podkapitole uvedieme niekoľko možností akými sa budúca spolupráca mohla uberať.

Spojené kráľovstvo čelilo náročným rozhodnutiam. Krajina musela zvážiť hodnotu slobody konať samostatne oproti výhodám v koordinácii s EÚ. To zahŕňa tri kľúčové otázky:

- Zachovanie trvalého prístupu na jednotný trh a kooperácia s EÚ v otázkach obrany a zahraničnej politiky,
- Zachovanie voľného pohybu osôb a plnenie nevyhnutných záväzkov EÚ s tým súvisiacich,
- Vplyv nad rozhodnutiami prijatými v EÚ, vrátane pravidiel Jednotného trhu.

⁵¹ European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800(RSP)). [online]. 28.6.2016 [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0294+0+DOC+XML+V0//EN>

⁵² The Conservative Party Manifesto 2015. [online]. [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: https://cedrec.com/cedrec_images/upload/other_docs/ConservativeManifesto15.pdf

Spojené kráľovstvo má v EÚ osobitné postavenie. Počas štyroch desaťročí členstva v EÚ si zabezpečilo škálu výnimiek a záruk. Spojené kráľovstvo má výnimku pre prijatie eura a nie je súčasťou Schengenského priestoru.

V nasledujúcej časti uvedieme tri možné varianty spolupráce EÚ a Spojeného kráľovstva po Brexite – Nórsky model, bilaterálne dohody a model WTO.

3.2.1 Nórsky model

Nórsko je súčasťou Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), ale nie EÚ. Ide o model mimo EÚ, ktorý je najviac integrovaný do jednotného trhu. Znamená to, že štát má značný prístup na trh EÚ. Zúčastňuje sa aj významnej neehospodárskej spolupráce dohodnutej samostatne, ako je napríklad boj proti terorizmu. Nórsky model zahŕňa mnoho kľúčových záväzkov členstva v EÚ a príspevky štátu do rozpočtu EÚ. Štát je povinný dodržiavať väčšinu pravidiel jednotného trhu, aj keď bez hlasovania alebo práva veta, a dodržiavať tieto pravidlá. Musí akceptovať voľný pohyb osôb a Nórsko je tiež súčasťou schengenského priestoru. Nórsko má vyšší podiel migrantov z EÚ na obyvateľa ako Spojené kráľovstvo.⁵³

Nórsky model poskytuje značný, ale nie úplný prístup k jednotnému trhu. Zahŕňa prijatie väčšiny pravidiel EÚ, ale s malým dosahom na ich tvorbu. Tento model je vhodný najmä pre krajiny, ktorých vývoz sa zameriava len jeden alebo dva produkty. Členstvo v EHP umožňuje krajinám úspešne obchodovať s komoditami a súčasne chrániť ostatné priemyselné odvetvia, najmä poľnohospodárstvo.⁵⁴

Pre rozmanité hospodárstvo, aké má Spojené kráľovstvo, by podobný vzťah s EÚ nebol úplne vhodný. Mohlo by to spôsobiť nárast nákladov pri zavedení ciel, a to najmä pre firmy, ktoré pôsobia ako súčasť medzinárodných dodávateľských reťazcov, ako napríklad automobilový priemysel.⁵⁵

⁵³HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁵⁴HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁵⁵HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

Ak by Spojené kráľovstvo podpísalo takúto dohodu s EÚ, stratilo by výhody zo všetkých existujúcich dohôd EÚ o voľnom obchode s tretími krajinami. Znamená to, že už by nemalo výhody z obchodných transakcií, ktoré EÚ dojednala s 53 trhmi ako Mexiko, Južná Afrika alebo Južná Kórea. Rokovania o bilaterálnych dohodách by trvali dlhý čas a neexistuje záruka, že Spojené kráľovstvo dokáže prerokovať rovnako dobré podmienky ako tie, ktoré dnes využíva.⁵⁶

Prijatie nórskeho modelu by stále znamenalo uskutočňovanie platieb do EÚ. V prípade možnosti prístupu k jednotnému trhu, by Spojené kráľovstvo muselo pokračovať v príspevkoch do EÚ. Spojené kráľovstvo by však už napríklad neprispievalo na Spoločnú poľnohospodársku politiku.⁵⁷

Prístup na trh EÚ v rámci nórskeho modelu by si stále vyžadoval prijatie voľného pohybu osôb z krajín EÚ a EHP. Spojené kráľovstvo by malo len malý alebo žiadny vplyv na budúce pravidlá upravujúce jednotný trh EÚ. Európska komisia má navrhnúť nové právne predpisy, ktoré sa budú vzťahovať na oblasti právnych, obchodných a finančných služieb, ktoré sú pre export Spojeného kráľovstva kľúčovými oblasťami. V rámci EÚ má táto legislatíva veľký význam, vrátane napríklad Únie kapitálových trhov, ktorá zlepšuje tok investícií do podnikov v celej Európe. Výrobcovia automobilov, liečiv alebo chemikálií v Spojenom kráľovstve, by mohli čeliť problémom s prístupom na jednotný trh, ak by sa pravidlá týkajúce sa produktov EÚ stali pre podniky v Spojenom kráľovstve náročnejšie.⁵⁸

V širšom zmysle by vzťah s EÚ založený na nórskom modeli čiastočne narušil globálny vplyv Spojeného kráľovstva a neexistuje žiadna záruka, že by sa súčasná spolupráca v plnej miere replikovala na opatrenia, ktoré sú prínosom pre bezpečnosť. Zatiaľ čo Spojené kráľovstvo zostane významným hráčom na globálnej scéne ako stály člen Bezpečnostnej rady OSN a piatej najväčšej ekonomiky na svete⁵⁹, nebude už môcť riadiť jednotné európske pozície voči krajinám

⁵⁶HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁵⁷ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁵⁸HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁵⁹ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na:

ako je Irán alebo Rusko alebo použiť ekonomickú a politickú váhu EÚ na podporu globálnych záujmov. Stratili by súčasný osobitný štatút, ktorý dáva Spojenému kráľovstvu právo vybrať si, aké opatrenia v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí, ako napríklad opatrenia v oblasti policajnej a justičnej spolupráce, príjmu. V praxi by bolo ťažké, kopírovať túto spoluprácu prostredníctvom nových dohôd s EÚ.⁶⁰ Malo by to vplyv na mnoho kľúčových opatrení pre policajnú a justičnú spoluprácu.

3.2.2 Bilaterálne dohody, Švajčiarsky a Turecký model

Komplexné bilaterálne dohody má EÚ hlavne so Švajčiarskom a Tureckom. V nasledujúcej časti sa zameriame na Švajčiarsky a Turecký model možnej spolupráce. Bilaterálne dohody zvyčajne ponúkajú obmedzený prístup k jednotnému trhu, ponúkajúc kombináciu bezcolného obchodu, otvorený prístup na trh služieb a záruku, že so spoločnosťami pôsobiacimi na týchto trhoch sa zaobchádza spravodlivým a nediskriminačným spôsobom. Dohoda o voľnom obchode, ako je dohoda medzi EÚ a Kanadou, prináša menej prístupu na Jednotný trh. Dohoda medzi EÚ a Kanadou neposkytuje bezcolný prístup ku všetkým kanadským tovarom, nezahŕňa niekoľko kľúčových sektorov služieb, ako napríklad audiovizuálne služby a väčšinu leteckej dopravy. Vyžaduje, aby Kanada prijala pravidlá EÚ pri vývoze do EÚ, ako aj kvóty na niektoré poľnohospodárske vývozy.⁶¹

V minulosti sa dohody o voľnom obchode zameriavali na tovar. Zahrnutie služieb bolo jedným z dôvodov zložitosti a trvania nedávnych rokovaní s Kanadou. Vzhľadom na dôležitosť služieb pre hospodárstvo Spojeného kráľovstva to môže byť relevantný faktor. V praxi dohoda o voľnom obchode s EÚ vyžaduje, aby tovar a služby predávané na jednotnom trhu boli v súlade s pravidlami EÚ. Dohoda o voľnom obchode by mala zahŕňať určitú liberalizáciu, pokiaľ ide o služby, aj keď to môže značne zaostávať za plným prístupom na jednotný trh. Prechod na

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁶⁰ UK-EU security cooperation after Brexit. [online]. [cit. 11.3. 2019]. *Parliament.uk*. Dostupné na: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmhaff/635/63506.htm>

⁶¹ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

dohodu o voľnom obchode výrazne rozširuje schopnosť Spojeného kráľovstva stanoviť si vlastné pravidlá, a to aj v oblasti príst'ahovalectva.⁶²

Bilaterálne dohody stanovujú podmienky novej dohody o voľnom obchode. Spojené kráľovstvo a EÚ by sa zaviazali neuplatňovať tarify a necolné prekážky pre širokú škálu tovarov a služieb, s ktorými sa obchoduje medzi nimi. Spojené kráľovstvo by nespadlo do obchodných dohôd medzi EÚ a krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ. Spojené kráľovstvo by formálne nespadlo do pôsobnosti právnych predpisov. V praxi je pravdepodobné, že v niektorých oblastiach, ktoré sa odrážajú v novej dohode o voľnom obchode, by Spojené kráľovstvo zostalo v úzkom súlade s pravidlami EÚ, a preto by zákony a normy Spojeného kráľovstva mali byť v súlade s právnymi predpismi a normami EÚ. Spojené kráľovstvo by tiež optimisticky dosiahlo status tretej krajiny pre určité regulačné účely, čo by viedlo k určitému stupňu vzájomného uznávania právnych predpisov. Spojené kráľovstvo by si stanovilo vlastnú príst'ahovaleckú politiku a EÚ by neprispievalo finančne.

Švajčiarsky model ponúka rovnaké nevýhody ako nórsky model, s niekoľkými úpravami. Švajčiarsky model poskytuje len čiastočný prístup na Jednotný trh s tovarom, a obmedzený prístup v oblasti služieb, ako je bankovníctvo a profesionálne služby, ktoré nie sú pokryté bilaterálnymi zmluvami.

Pre rozmanité hospodárstvo ako je Spojené kráľovstvo by toto usporiadanie nebolo vyhovujúce. Služby predstavujú takmer 80% ekonomiky Spojeného kráľovstva, takže akékoľvek vylúčenie z Jednotného trhu by znamenalo, že by tento sektor stratil. Výrobcovia by v dôsledku colných kontrol a požiadaviek týkajúcich sa pravidiel pôvodu tovaru pocíťovali náklady vznikajúce mimo colnej únie, a to najmä v prípade firiem pôsobiacich ako súčasť medzinárodných dodávateľských reťazcov, napríklad v automobilovom priemysle. V priemere 23 % hodnoty vývozu v Spojenom kráľovstve pochádza zo zahraničných komponentov.⁶³ Vyrokovanie bilaterálnych zmlúv by mohlo trvať roky.

Ak by bolo Spojené kráľovstvo v rovnakej pozícii ako Švajčiarsko, zakaždým, keď vyrokuje bilaterálnu zmluvu, bude musieť aktualizovať domácu legislatívu, aby udržalo prístup

⁶² Possible models for the UK/EU relationship. [online]. Júl 2016. Hogan Lovells. Dostupné na: http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXIT-UKEU_INFO_E.pdf

⁶³ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

na trh. V priebehu času by to malo kumulatívny škodlivý vplyv na ekonomiku Spojeného kráľovstva, keďže vláda Spojeného kráľovstva by mala malý vplyv na to, či sú pre britské spoločnosti nové pravidlá správne.⁶⁴

Je nepravdepodobné, že by Spojené kráľovstvo mohlo vyrokovať bilaterálne dohody ako má s EÚ Švajčiarsko. Aj keby to chceli urobiť, je len malá možnosť, že by zostávajúce členské štáty EÚ boli ochotné ponúknuť Spojenému kráľovstvu podobnú dohodu. Bilaterálne dohody medzi EÚ a Švajčiarskom sú komplikované a čoraz kontroverzejšie. V roku 2010 Rada EÚ opísala model vzťahov medzi EÚ a Švajčiarskom ako zložitý, ťažkopádny na riadenie. A v každom prípade vyrokovanie množstva bilaterálnych dohôd medzi Švajčiarskom a EÚ trvalo mnoho rokov.⁶⁵

Turecký model je založený na postavení Turecka ako rozvíjajúceho sa trhu a na snahe stať sa členským štátom EÚ. Turecké hospodárstvo je historicky závislé na poľnohospodárstve a výrobe a exportuje málo služieb do EÚ, zatiaľ čo Spojené kráľovstvo je veľké a rozvinuté hospodárstvo so sektorom služieb, ktorý prispieva takmer k 80% HDP.⁶⁶

Hoci je Turecko súčasťou colnej únie EÚ vrátane jednoduchších pravidiel o pôvode tovaru, Turecko má obmedzenejší prístup na jednotný trh ako Spojené kráľovstvo. Turecko má plný prístup na trh EÚ pre priemyselný tovar a spracované poľnohospodárske výrobky, ale nie pre poľnohospodárske produkty, služby alebo verejné obstarávanie. Turecko musí presadzovať pravidlá, ktoré sú rovnocenné s právnymi predpismi EÚ v oblastiach, kde má prístup na jednotný trh, ale s hlasovaním o týchto právnych predpisoch.⁶⁷

⁶⁴HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁶⁵HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁶⁶HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁶⁷HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

Okrem toho by v rámci tohto modelu Spojené kráľovstvo stratilo rozhodovaciu právomoc nad britskými mimoriadnymi tarifami, pretože by boli súčasťou colnej únie.

3.2.3 Model WTO

Spojené kráľovstvo je ako všetky ostatné krajiny EÚ, členom WTO. Ak Spojené kráľovstvo nesúhlasí s novým vzťahom s EÚ v čase kedy odchádza z EÚ, vrátilo by sa k spoločnému členstvu WTO ako k základu pre obchod, rovnako ako to robí napríklad Brazília a EÚ. Podľa pravidiel WTO by to nezahrňalo žiadny preferenčný prístup na jednotný trh alebo na ktorýkoľvek zo 53 trhov, s ktorými EÚ rokovala o dohodách o voľnom obchode.⁶⁸

Bez toho, aby Spojené kráľovstvo rokovalo o dohode o voľnom obchode, nebude môcť uplatňovať na obchod s EÚ iný colný režim a tarify, aké uplatňuje na každého ďalšieho člena WTO. A bez dohody by EÚ nebola schopná poskytnúť Spojenému kráľovstvu lepšie sadzby, ako každému členovi WTO vo svete. Spojené kráľovstvo by malo mať obmedzenejší priestor na ochranu obchodných záujmov voči medzinárodným konkurentom a nebude mať vplyv na pravidlá upravujúce jednotný trh. Ak by boli zavedené recipročné tarify na dovozy z krajín EÚ malo by to vplyv na cenu dovozu tovarov a spotrebiteľské ceny v Spojenom kráľovstve.⁶⁹

Dohoda založená iba na členstve vo WTO by vytvorila mimoriadne zložitú dilemu pre obchodné tarify v Spojenom kráľovstve. V rámci EÚ neexistujú žiadne sadzby pre obchod EÚ s inými krajinami, s ostatnými krajinami sa používajú spoločné tarify EÚ, alebo preferenčné obchodné dohody EÚ. Na základe dohody WTO sa nedá postupovať spomenutým spôsobom. V prípade neexistencie dvojstranných obchodných dohôd by Spojené kráľovstvo muselo určiť jednotný, univerzálny súbor colných sadzieb. Sadzby by boli stanovené v novom harmonograme colných záväzkov, ktoré by mali byť predložené WTO. Išlo by o zložitý proces, ktorý by zahŕňal preskúmanie každej tarifnej línie, čiže viac ako 5 000 tarifných línií, aby sa určilo, aké clo by malo Spojené kráľovstvo aplikovať.⁷⁰

⁶⁸HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁶⁹HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁷⁰ Get tariff data. [online]. [cit. 11.3. 2019]. World Trade Organization. Dostupné na: https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariff_data_e.htm

Rozšírenie existujúcich ciel na dovozy z EÚ by spôsobilo, že dovoz bude drahší. V súčasnosti predstavuje dovoz z EÚ viac ako polovicu dovozu Spojeného kráľovstva. Okrem toho, mnohé priemyselné odvetvia, vrátane výrobcov automobilov, sa spoliehajú na bezcolný dovoz komponentov z Jednotného trhu na podporu komplexných dodávateľských reťazcov. Malo by to značné dôsledky pre konkurencieschopnosť podnikov v Spojenom kráľovstve. Mohlo by to tiež ovplyvniť investičné rozhodnutia, a to aj pre zahraničných investorov, ktorí sa nachádzajú v Spojenom kráľovstve. V priebehu času by mohlo nastať zníženie taríf Spojeného kráľovstva ako súčasť rokovaní o nových obchodných dohodách. Z krátkodobého hľadiska by to však na Spojené kráľovstvo malo vážne negatívne hospodárske dôsledky.⁷¹

Zníženie ciel by spôsobilo, že dovoz bude lacnejší, ale nie je to zaručené. Ak by sa Spojené kráľovstvo rozhodlo pre model WTO, bude musieť znížiť sadzby na všetky dovozy, ako pre EÚ tak aj zvyšok sveta. Ak by sa znížili colné sadzby a poskytli by bezcolný prístup na trh v Spojenom kráľovstve, iné krajiny by nemali žiadny stimul na poskytovanie preferenčného prístupu na svoje vlastné trhy pre spoločnosti v Spojenom kráľovstve. V obchodných rokovaníach by stratili významnú výhodu.⁷²

Veľká Británia by stála pred ťažkou voľbou: nižšie tarify pre všetky krajiny sveta alebo zvýšenie ciel v súvislosti s EÚ. Prvá možnosť by podkopala pozíciu v budúcich obchodných rokovaníach. Druhá možnosť by zvýšila náklady pre podniky a spotrebiteľov.

Obchod so službami by bol taktiež výrazne ovplyvnený. V súčasnej dobe, prostredníctvom členstva v EÚ a dohodách o voľnom obchode EÚ, spoločnosti poskytujúce služby v Spojenom kráľovstve majú istotu, že budú mať prístup na zámorské trhy a že sa s nimi zaobchádza spravodlivým a nediskriminačným spôsobom. Bez prednostnej dohody o obchode by EÚ a ďalší medzinárodní partneri boli povinní poskytnúť prístup na trh Spojenému kráľovstvu iba v súlade s pravidlami WTO vyplývajúcimi z Všeobecnej dohody o obchode so službami (GATS). To poskytuje omnoho viac základného rámca a oveľa menej prístupu.⁷³

⁷¹ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁷² HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁷³ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na:

Dohoda WTO by ovplyvnila spotrebiteľov Spojeného kráľovstva cestujúcich do zahraničia napríklad poplatkami za roamingové hovory v EÚ sa medzi rokmi 2005 a 2011 znížili o 73% a od júna 2017 sú úplne zrušené.⁷⁴ Mobilné telefónne hovory v zahraničí by mohli byť výrazne drahšie. V rámci EÚ, cestujúci majú nárok na náhradu za oneskorené lety prostredníctvom ubytovania, stravovania a až do výšky náhrady vo výške 600 EUR.⁷⁵ Podobné ustanovenia sa uplatňujú na cezhraničné cesty železničnou, automobilovou a trajektovou dopravou v rámci EÚ. Podľa modelu, ktorý je založený iba na pravidlách WTO, by štátni príslušníci Spojeného kráľovstva cestujúci v EÚ nemali automaticky nárok na tieto výhody.

Spojené kráľovstvo by stratilo významnú súčasť spolupráce s krajinami EÚ v oblasti polície, trestného súdnictva a boja proti terorizmu. Ak by chceli kopírovať existujúcu spoluprácu s EÚ v oblastiach ako napríklad zdieľanie informácií o zločincoch a teroristoch, sú potrebné rokovania o samostatných dvojstranných dohodách. To by trvalo určitý čas, ako sme vyššie uviedli v prípade Nórska a Švajčiarska. Neexistuje žiadna záruka, že by sa v plnej miere replikovali súčasné úpravy.

Spojené kráľovstvo by už nebolo povinné zachovať voľný pohyb štátnych príslušníkov EÚ a EHP. Nové pravidlá by mohli vyžadovať, aby všetci cudzí štátni príslušníci, ktorí sa chcú presťahovať do Spojeného kráľovstva, mohli požiadať o víza a získať ich. Ak by boli zavedené spomenuté opatrenia Spojené kráľovstvo by mohlo očakávať, že obmedzenia štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, ktorí žijú alebo cestujú do iných členských štátov zavedú aj iné krajiny.⁷⁶

Spojené kráľovstvo by stále muselo dodržiavať záväzky WTO týkajúce sa dočasnej migrácie odborníkov. A dalo by sa očakávať, že pri rokovaní o obchodných dohodách iné krajiny, ako napríklad India a Japonsko, uprednostnia prístup na pracovný trh Spojeného kráľovstva v rokovaniach o dohodách o voľnom obchode.⁷⁷

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁷⁴ Roaming in the EU. [online]. [cit. 11.3. 2019]. Yout Europe, European Union. Dostupné na: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/mobile-roaming-costs/index_en.htm

⁷⁵ Air passenger rights. [online]. [cit. 11.3. 2019]. Yout Europe, European Union. Dostupné na: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/air/index_en.htm

⁷⁶ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

⁷⁷ HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na:

Žiadna zo spomenutých alternatív nie je výhodnejšia ako momentálny vzťah Spojeného kráľovstva a EÚ. Môžeme povedať, že ak dôjde k Brexitu, obe strany stratia. Spojené kráľovstvo najmä prístup k jednotnému trhu a EÚ jeden z najväčších členských štátov. Právne predpisy EÚ budú mať naďalej zásadný význam pre Spojené kráľovstvo. Podľa hlasovacích pravidiel určených podľa veľkosti obyvateľstva má Spojené kráľovstvo, Francúzsko a Nemecko najvyšší hlasovací podiel pri rozhodovaní o právnych predpisoch EÚ. Môže vetovať rozhodnutia o zásadných otázkach, ako je daň alebo rozpočet EÚ, ak to nie je v národnom záujme.

Tabuľka 3: Prehľad alternatív spolupráce a ich možný dopad.

	Nórsky model	Bilaterálne dohody	Model WTO
Žiadne clá	Bez zmeny	Malé zmeny	Zavedenie ciel
Spoločné normy	Bez zmeny	Po čase zníženie	Po čase zníženie
Pasové kontroly	Bez zmeny	Zmenené alebo znížené	Eliminované, znížené
Obchodné dohody	Zmena: prostredníctvom EFTA	Priamo zo strany Spojeného kráľovstva	Priamo zo strany Spojeného kráľovstva
Voľný pohyb osôb	Možné obmedzenia	Nastavené Spojeným kráľovstvom (pre Spojené kráľovstvo) a EÚ (pre EÚ)	Nastavené Spojeným kráľovstvom (pre Spojené kráľovstvo) a EÚ (pre EÚ)
Vplyv v rámci EÚ	Mimo formálnych štruktúr	Malý špecifický vplyv	Žiadny vplyv
Právne zmeny	Nepriame	Nepriame, len niektoré oblasti	Oddelene
Finančné príspevky	Zníženie	Žiadne	Žiadne

Zdroj:http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXITUKEU_INFO_E.pdf

Pri posudzovaní možných výsledkov a stratégií na riešenie tohto procesu sú dôležité štyri oblasti:

Ako bude voľný pohyb osôb vyvážený prístupom na jednotný trh: Kontrola Spojeného kráľovstva nad vlastnou politikou prístupov štátnych príslušníkov EÚ bola hlavnou politickou témou referenda, ale v rámci Brexitu sa nedosiahol konsenzus o forme alebo rozsahu kontrol alebo o potrebe a dôležitosti zachovania prístupu Spojeného kráľovstva k jednotnému trhu. Zdá sa tiež, že existujú rozdiely v názoroch medzi vládami iných členských štátov, pokiaľ ide o to, či zmena v uplatňovaní zásady slobody pohybu je vhodná alebo nie. Ak má Spojené kráľovstvo pokračovať v plnom prístupe na jednotný trh, vláda Spojeného kráľovstva musí akceptovať, že voľný pohyb osôb by zostal nezmenený alebo by ostatné členské štáty museli akceptovať niektoré nové obmedzenia tohto princípu. Táto otázka sa doteraz ukázala ako neprekonateľná v snahe o finalizáciu statusu Švajčiarska v EHP. Ak členské štáty EÚ nie sú ochotné urobiť kompromis alebo sa v Spojenom kráľovstve uskutočnia ďalšie významné politické zmeny, táto otázka pravdepodobne naruší budúci vzťah Spojeného kráľovstva s EÚ k dohode o voľnom obchode alebo modeloch úplného odchodu zo spoločného trhu, čo by predstavovalo najradikálnejší zmeny status quo.⁷⁸

Budú sa zásady uplatňovať konzistentne alebo variabilne: Nie je to nevyhnutne tak, že jednotná zásada sa bude uplatňovať konzistentne vo všetkých oblastiach. Je možné, že Spojené kráľovstvo a EÚ by sa mohli dohodnúť na osobitnom zaobchádzaní v niektorých oblastiach bez toho, aby Spojené kráľovstvo zostalo plnoprávnym členom jednotného trhu. V tejto súvislosti by podniky mali zvážiť, ako najlepšie presadzovať otázky, ktoré sú pre nich najdôležitejšie.⁷⁹

Zmeny v rámci EÚ: Výsledok referenda v Spojenom kráľovstve zvýšil úroveň diskusií v rámci budúcnosti EÚ. Vytvára možnosť zmeny, a to buď ako súčasť stratégie na udržanie Spojeného kráľovstva v Únii, alebo na reformu 27 členských štátov EÚ. Mnohé z týchto iniciatív skúmajú skôr vlády alebo politici z jednotlivých členských štátov než samotné

⁷⁸ Possible models for the UK/EU relationship. [online]. Júl 2016. [cit. 11.3. 2019]. *Hogan Lovells*. Dostupné na: http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXIT-UKEU_INFO_E.pdf

⁷⁹ Possible models for the UK/EU relationship. [online]. Júl 2016. [cit. 11.3. 2019]. *Hogan Lovells*. Dostupné na: http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXIT-UKEU_INFO_E.pdf

inštitúcie EÚ. Podniky by mali zvážiť, či by bolo vhodné podporovať tieto reformné iniciatívy v jednotlivých členských štátoch, ako aj na úrovni EÚ.⁸⁰

Ako rýchlo sa tento proces uskutoční: Akýkoľvek proces odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ bude zložitý, pretože bude zahŕňať zrušenie existujúcich inštitucionálnych, finančných a právnych mechanizmov. Uzavretie dohody o nových opatreniach, ktoré sú výrazne odlišné od tých, ktoré sú v súčasnosti zavedené, si však budú takmer určite vyžadovať dohodu medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.

3.3 Rokovania o Brexite medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ

Rokovania o Brexite prebiehajú medzi Spojeným kráľovstvom a Európskou úniou od 29. marca 2017, keď Spojené kráľovstvo podalo oznámenie o odstúpení od zmluvy podľa článku 50 ZEÚ. Lehota na vyjednávanie uvedená v článku 50 trvá dva roky od oznámenia, pokiaľ nie je dohodnuté predĺženie.

Rokovania o dohode o Brexite, ktoré zahŕňajú prechodné obdobie a prehľad cieľov budúceho vzťahu medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ, boli uzavreté v novembri 2018, pričom Európska únia uviedla, že žiadne ďalšie rokovania alebo zmeny, predtým ako Spojené kráľovstvo 29. marca 2019 opustí EÚ, nebude možné. Ak dohoda o odstúpení od zmluvy bude ratifikovaná vládou Spojeného kráľovstva a inými vládami štátov EÚ a nadobudne platnosť, budúce rokovania by mohli tiež vyžadovať zmenu zmlúv o voľnom obchode medzi Európskou úniou a jej členmi, vrátane Spojeného kráľovstva pre jednu časť a tretie krajiny a colných kvót, ktoré sa môžu rozdeliť alebo opätovne prerokovať.⁸¹ Povahu Brexitu rozhodnú v konečnom dôsledku vlády 27 krajín EÚ a Spojené kráľovstvo.

3.3.1 Vyjednávači

Po oznámení Spojeného kráľovstva o svojom zámere opustiť EÚ sa rokovania začali 19. júna 2017. Vyjednávači EÚ a Spojeného kráľovstva sa dohodli na „Referenčnom stanovisku k

⁸⁰ Possible models for the UK/EU relationship. [online]. Júl 2016. [cit. 11.3. 2019]. Hogan Lovells. Dostupné na: http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXIT-UKEU_INFO_E.pdf

⁸¹ UK government's preparations for a 'no deal' scenario, [online]. [cit. 11.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-governments-preparations-for-a-no-deal-scenario/uk-governments-preparations-for-a-no-deal-scenario>

rokovaniam podľa článku 50 ZEÚ“, ktoré stanovujú štruktúru rokovaní, dátumy a priority pre budúcich rokovacích kôl.⁸²

Predsedia vlád, resp. hlavy štátov EÚ 27 vyzvali Európsku radu, aby vymenovala Európsku komisiu za vyjednávača Únie. Európska komisia vymenovala za hlavného vyjednávača Michela Barniera. Európska komisia ako vyjednávač Únie a Michel Barnier ako hlavný vyjednávač Komisie systematicky informujú Európsku radu a jej prípravné orgány o postupoch v rokovaniach. Michel Barnier tiež priebežne informuje Európsky parlament počas rokovaní. Členské štáty sú úzko zapojené do rokovaní, poskytovania usmernení pre vyjednávačov EÚ a hodnotenia pokroku. Na tento účel sa v Rade EÚ vytvorila osobitná pracovná skupina so stálym predsedom, aby sa zabezpečilo, že rokovania sú vedené v súlade s usmerneniami Európskej rady a rokovacími smernicami Rady EÚ.⁸³

Vyjednávači EÚ pre Brexit sú Michel Barnier ako hlavný vyjednávač, Guy Verhofstadt ako zástupca Európskeho parlamentu v rokovaniach, Donald Tusk ako predseda Európskej rady, Antonio Tajani ako predseda Európskeho parlamentu a Jean-Claude Juncker ako predseda Európskej komisie⁸⁴

Po oznámení Spojeného kráľovstva podľa článku 50 boli návrhy usmernení pre rokovania zaslané delegáciám EÚ 27. V návrhu vypracovanom predsedom Európskej rady sa uvádza, že usmernenia vymedzujú rámec rokovaní podľa článku 50 a stanovujú celkové pozície a zásady, ktoré bude EÚ sledovať počas rokovaní. Uvádza, že v rámci rokovaní bude celkovým cieľom EÚ zachovať jej záujmy, záujmy členských štátov, občanov a podnikov, a že v záujme oboch strán bude EÚ konštruktívna a bude sa snažiť nájsť dohodu. Návrh stanovuje dve základné zásady.⁸⁵

Prvou zásadou je, že Európska rada sa opiera o pravidlá uvedené vo vyhlásení hláv štátov alebo predsedov vlád a predsedov Európskej rady a Európskej komisie z 29. júna 2016. Opätovne zdôrazňuje svoje želanie, aby Spojené kráľovstvo bolo blízkym partnerom v

⁸² Terms of Reference for the Article 50 TEU negotiations. [online]. 19.6.2017 [cit. 11.3. 2019]. European Commission. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-uk-art-50-terms-reference_agreed_amends_en.pdf

⁸³ Article 50 of the Treaty on European Union – Q&A. [online]. 29.3.2017 [cit. 11.3. 2019]. European Commission. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_en.htm

⁸⁴ <https://www.telegraph.co.uk/politics/0/article-50-brex-it-letter-read-full/>

⁸⁵ ISLAM, Faisal. General Election is good for Brexit negotiations, says European Parliament President. [online]. 20.4. 2017, Sky News. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/general-election-is-good-for-brex-it-negotiations-says-european-parliament-president-10844115>

budúcnosti. Ďalej uisťuje, že akékoľvek dohody so Spojeným kráľovstvom musia byť založené na rovnováhe práv a povinností a zabezpečenia rovnakých podmienok. Nečlenský štát, ktorý nesplní rovnaké povinnosti ako členský štát, nemôže mať rovnaké práva a rovnaké výhody ako členský štát. Európska rada v tejto súvislosti zdôraznila dohodu, že vláda Spojeného kráľovstva uznáva štyri slobody jednotného trhu ako nedeliteľné.⁸⁶

Druhou zásadou je, že rokovania podľa článku 50 ZEÚ sa konajú ako jeden celok. V súlade so zásadou, že nič nie je dohodnuté, kým nie je dohodnuté všetko a jednotlivé položky sa nedajú vyrokovať samostatne. Únia pristupuje k rokovaniam s jednotnými pozíciami a bude spolupracovať so Spojeným kráľovstvom výlučne prostredníctvom kanálov stanovených v týchto usmerneniach a smerniciach pre rokovania. Aby sa neznížila pozícia Únie, neexistujú samostatné rokovania medzi jednotlivými členskými štátmi a Spojeným kráľovstvom o záležitostiach týkajúcich sa vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ.⁸⁷

Európsky parlament zaujal stanovisko, že dohoda o Brexite a prípadné prechodné opatrenia by mali nadobudnúť účinnosť ešte pred voľbami do Európskeho parlamentu v máji 2019 a rokovania by sa mali zamerať na:

- Právne postavenie občanov Európskej únie, ktorí žijú alebo predtým žili v Spojenom kráľovstve, a občanov Spojeného kráľovstva žijúcich alebo pracujúcich v iných členských štátoch, ako aj iné ustanovenia týkajúce sa ich práv.
- Vyrovnanie finančných záväzkov medzi Spojeným kráľovstvom a Európskou úniou.
- Vonkajšiu hranicu Európskej únie.
- Objasnenie stavu medzinárodných záväzkov Spojeného kráľovstva, ktoré boli prijaté počas členstva v Európskej únii vzhľadom na to, že EÚ 27 bude právnym nástupcom EÚ 28.
- Právnu istotu pre právnické osoby vrátane spoločností.

⁸⁶ ISLAM, Faisal. General Election is good for Brexit negotiations, says European Parliament President. [online]. 20.4. 2017, Sky News. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/general-election-is-good-for-brexite-negotiations-says-european-parliament-president-10844115>

⁸⁷ ISLAM, Faisal. General Election is good for Brexit negotiations, says European Parliament President. [online]. 20.4. 2017, Sky News. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/general-election-is-good-for-brexite-negotiations-says-european-parliament-president-10844115>

- Určenie Súdneho dvora Európskej únie ako príslušného orgánu pre výklad a vykonávanie dohody o odstúpení od zmluvy.⁸⁸

V prejave na plenárnom zasadnutí Európskeho výboru regiónov v Bruseli 22. marca 2017 Barnier ako hlavný vyjednávač EÚ pre prípravu a uskutočnenie rokovaní povedal, že EÚ chcela uspieť dosiahnutím dohody so Spojeným kráľovstvom, nie proti nim.⁸⁹

Dňa 22. mája Rada Európskej komisie po schválení rokovacích smerníc, ktoré boli prijaté kvalifikovanou väčšinou (72% z 27 členských štátov, teda 20 členských štátov, ktoré predstavujú 65% obyvateľov EÚ27), 22. mája začali podľa článku 50 diskusie s Európskou komisiou vymenovanou za vyjednávača. V agendy, stanoviská EÚ, neoficiálne dokumenty a textové návrhy EÚ sa sprístupnia verejnosti a uverejnia on-line.

Usmernenia EÚ27 zahŕňajú:

- Dohodu o takzvanom „rozvodovom návrhu“ – Bielej knihe o Brexite,
- Dohodu o právach občanov EÚ žijúcich v Spojenom kráľovstve,
- Dohodu o hraniciach medzi Severným Írskom a republikou.⁹⁰

Druhá fáza rokovaní, ktorá sa zameriava na vzťah medzi EÚ27 a Spojeným kráľovstvom po Brexite, mala začať hneď ako Európska rada rozhodne, že v prvej fáze sa dosiahol dostatočný pokrok smerom k dosiahnutiu uspokojivej dohody o opatreniach na riadne vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ⁹¹. Najskôr sa tak mohlo stať 19. októbra 2017 na samite vedúcich

⁸⁸ Generálny sekretariát Rady EÚ. Draft guidelines. Brusel. [online]. 7.3.2018. Európska komisia. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <https://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/03/European-council-Art.50-23-March-2018-Draft-Guidelines-1.pdf>

⁸⁹ WHALE, Sebastian. EU leaders unanimously agree Brexit negotiating strategy. [online]. *Politics Home*. 29.4.2017. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <https://www.politicshome.com/news/europe/eu-policy-agenda/brexit/news/85499/eu-leaders-unanimously-agree-brexit-negotiating>

⁹⁰ MINELLE, Bethany. Election call likened to Hitchcock film by EU's Donald Tusk. [online]. Sky News. 18.4.2017. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/election-call-likened-to-hitchcock-film-by-eus-donald-tusk-10842357>

⁹¹ HEGUY, Jean-Baptiste. Brexit : IATA veut une solution rapide. [online]. Air & Cosmos. 5.12.2017. [cit. 14.3.2019]. Dostupné na: <http://www.air-cosmos.com/brexit-iata-veut-une-solution-rapide-104095>

predstaviteľov EÚ.⁹² Hoci na tomto stretnutí bolo dohodnuté začať rokovania na decembrovom stretnutí.⁹³

Vyjednávači Spojeného kráľovstva sú Theresa May ako predsedkyňa vlády Spojeného kráľovstva. Ďalej Oliver Robbins ako európsky poradca predsedu vlády, David Davis, do 9. júla 2018, ako štátny tajomník pre odchod z Európskej únie. Dominic Raab, od 9. júla 2018 do 15. novembra 2018, ako štátny tajomník pre odchod z Európskej únie. Stephen Barclay, 19. júla 2018, ako štátny tajomník pre odchod z Európskej únie. Sir Tim Barrow ako stály zástupca Spojeného kráľovstva pri EÚ

Ministerstvo pre odchod z Európskej únie je zodpovedné za dohľad nad rokovaniami o Brexite a za vytvorenie budúcich vzťahov medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.

Formálny oznamovací list premiérky Theresy May o aktivovaní článku 50, bol doručený predsedovi Európskej komisie Jeanovi - Claudeovi Junckerovi. 29. marca 2017. Zahŕňal aj vystúpenie z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. V liste Theresa May povedala, že dôsledky pre Spojené kráľovstvo z opustenia EÚ zahŕňajú stratu kontroly nad pravidlami, ktoré majú vplyv na európske hospodárstvo a spoločnosti zo Spojeného kráľovstva, ktoré obchodujú v rámci EÚ, zosúladené s pravidlami dohodnutými inštitúciami, ktorých sa Spojené kráľovstvo už nebude zúčastňovať. Navrhuje dohodnúť sa na siedmich zásadách vedenia rokovaní o odstúpení od zmluvy. Hlavne v oblastiach:

- Navzájom sa konštruktívne a úctivo angažovať v duchu úprimnej spolupráce.
- S cieľom dosiahnuť skorú dohodu o právach mnohých občanov EÚ žijúcich v Spojenom kráľovstve a občanov Spojeného kráľovstva žijúcich v Európskej únii.
- Snažiť sa o dosiahnutie komplexnej dohody, prijímanie hospodárskej a bezpečnostnej spolupráce a dohodnutie podmienok budúceho partnerstva, ako aj podmienok vystúpenia z EÚ.

⁹² European Council (Art. 50) guidelines for Brexit negotiations. [online]. 29.4.2017 [cit. 11.3. 2019]. Európska komisia. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/29/euco-brexit-guidelines/>

⁹³ CHRYSOLORAS, Nikos. Your Guide to Key Dates in the Brexit Negotiations. [online]. 30.3. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Bloomberg. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-30/brexit-watchers-your-guide-to-key-dates-in-coming-negotiations>

- Spoločne pracovať na minimalizácii narušenia a poskytovaní čo najväčšej istoty a umožniť ľuďom a podnikom v Spojenom kráľovstve a EÚ využívať obdobia implementácie, aby sa riadne prispôbili novým opatreniam.
- Venovať pozornosť najmä jedinečným vzťahom Spojeného kráľovstva s Írskou republikou a dôležitosti mierového procesu v Severnom Írsku.
- Čo najskôr začať technické rokovania o podrobných politických oblastiach vrátane dohody o voľnom obchode, ktorá pokrýva sektory dôležité pre prepojené hospodárstva, ako sú finančné služby a sieťové odvetvia.
- Naďalej spolupracovať na presadzovaní a ochrane spoločných liberálnych, demokratických hodnôt v Európe, aby sme zabezpečili, že Európa zostane schopná viesť svet, vyvíjať svoje hodnoty a brániť sa pred bezpečnostnými hrozbami.⁹⁴

Ústavný právnik a odvolaný sudca nemeckého najvyššieho súdu Udo Di Fabio vyjadril svoj názor, že samostatné rokovania s inštitúciami EÚ zo strany Škótska alebo Severného Írska by predstavovali porušenie ZEÚ, podľa ktorej je integrita členskej krajiny výslovne takéto konanie zakazuje.⁹⁵

Začiatok rokovaní sa oneskoril až po všeobecných voľbách v Spojenom kráľovstve, ktoré sa uskutočnili 8. júna 2017. Antonio Tajani 20. apríla povedal, že predčasné voľby by mali priniesť stabilitu v Spojenom kráľovstve, čo by bolo dobré pre rokovania.⁹⁶

Pokiaľ dohoda o vystúpení nebude Spojeným kráľovstvom ratifikovaná nestanoví ďalší dátum alebo Európska rada v súlade s článkom 50 ods. 3 ZEÚ a po dohode so Spojeným kráľovstvom jednomyselne rozhodne, že zmluvy sa prestávajú uplatňovať v iný stanovený dátum, základné a sekundárne právo prestane platiť pre Spojené kráľovstvo od 30. marca 2019, 00:00 h (SEČ). Spojené kráľovstvo sa potom stane tretou krajinou. Tieto oznámenia, ktorých

⁹⁴ CARMONA, Jesús – CIRLIG, Carmen-Cristina – SGUEO, Gianluca. UK withdrawal from the European Union. Legal and procedural issues. [online]. Marec 2017. Európsky parlament. s. 20 [cit. 14.3. 2019]. ISBN 978-92-846-0818-8. Dostupné na : http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/599352/EPRS_IDA%282017%29599352_EN.pdf

⁹⁵ Prime Ministers letter to European Council President Donald Tusk. [online]. 29.3. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na : https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604079/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf

⁹⁶ General election campaigning begins as MPs back June poll. [online]. 19.4. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39643804>

cieľom je pripraviť občanov a zainteresované strany na stiahnutie Spojeného kráľovstva, stanovujú dôsledky v mnohých oblastiach politiky.⁹⁷

Dňa 19. marca 2018 vyjednávači Európskej komisie a Spojeného kráľovstva predstavili pokrok dosiahnutý pri rokovaní o návrhu dohody o odchode Spojeného kráľovstva z Európskej únie. Dňa 23. marca 2018 Európska rada predstavila dosiahnutú dohodu na častiach právneho textu a vyzvala na zintenzívnenie úsilia o dosiahnutie pokroku v zostávajúcich otázkach Brexitu. Európska rada podľa článku 50 ďalej uviedla, že nič nie je dohodnuté, kým sa všetko nedohodne. Znamená to, že sa môže dohodnúť prechodné obdobie medzi 30. marcom 2019 a 31. decembrom 2020, avšak v tejto fáze ani to nie je isté. Európska rada podľa článku 50 preto vyzvala Európsku komisiu a vysokú predstaviteľku Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a členské štáty, aby pokračovali v práci na pripravenosti na všetkých úrovniach, pokiaľ ide o dôsledky výstupu Spojeného kráľovstva, berúc do úvahy všetky možné výsledky.⁹⁸

Tabuľka 4: Prehľad najdôležitejších udalostí v rámci rokovaní o Brexite.

Dátum	Udalosť
22. február 2016	David Cameron ohlasuje dátum konania referenda o Brexite
23. jún 2016	Referendum o Brexite
13. júl 2016	Theresa May sa stáva premiérkou Spojeného kráľovstva po rezignácii Davida Camerona
29. marec 2017	Oznámenie Theresy May o odchode Spojeného kráľovstva z EÚ
19. jún 2017	Začiatok negociácií
8. december 2017	Stanovenie najdôležitejších oblastí rokovaní
19. marec 2018	Návrh dohody o Brexite
19. jún 2018	Spoločné vyhlásenie a postupe v negociáciách
25. november 2018	Dohoda o Brexite je schválená EÚ 27
15. január 2019	Dohoda o Brexite nebola schválená Parlamentom Spojeného kráľovstva
12. marec 2019	Dohoda o Brexite nebola schválená Parlamentom Spojeného kráľovstva po druhýkrát

⁹⁷ Read more on Brexit preparedness notices. [online]. 19.4. 2017. Európska komisia. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/brexit-preparedness/brexit-notices-explanation_en

⁹⁸ Read more on Brexit preparedness notices. [online]. 19.4. 2017. Európska komisia. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/brexit-preparedness/brexit-notices-explanation_en

Zdroj:<https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP7960#fullreport>

Rokovania o Brexite stále pokračujú, keďže dohoda v parlamente Spojeného kráľovstva doposiaľ nebola schválená.

3.4 Biela kniha o budúcom vzťahu EÚ a Spojeného kráľovstva.

Spojené kráľovstvo a EÚ vydali dlho očakávanú bielu knihu o budúcom vzťahu EÚ a Spojeného kráľovstva, najdlhšie a najpodrobnejšie vysvetlenie svojich návrhov týkajúcich sa budúcich vzťahov Spojeného kráľovstva s EÚ.

Biela kniha obsahuje päť hlavných oblastí:

- **Ekonomika:** rozvíjanie širokého a hlbokého hospodárskeho vzťahu s EÚ, ktorý maximalizuje budúcu prosperitu a minimalizuje narušenie obchodu medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ, chráni pracovné miesta a živobytie - a súčasne čo najviac využíva obchodné príležitosti na celom svete.
- **Spoločné politiky:** ukončenie voľného pohybu novými imigračnými systémami, podpora poľnohospodárstva a rybného hospodárstva a to, čo sa nazýva spoločný fond prosperity.
- **Únia:** ochrana mierového procesu v Severnom Írsku, vyhýbanie sa tvrdej írskej hranici, ochrana ústavnej integrity Spojeného kráľovstva a prenesenie príslušných právomocí.
- **Demokracia:** opustenie inštitúcií EÚ a obnova suverenity Spojeného kráľovstva a zabezpečenie zákonov v Spojenom kráľovstve.
- **Spojené kráľovstvo vo svete:** podpora všeobecných zásad, ako je otvorenosť a sloboda.⁹⁹

Po tom, čo Európsky parlament text dohody v novembri 2018 schválil, dohoda mala byť schválená aj v parlamente Spojeného kráľovstva. Dolná snemovňa parlamentu Spojeného

⁹⁹ HM Government. The Future Relationship Between the United Kingdom and European Union. [online]. Júl 2018, 106 s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 978-1-5286-0701-8. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/786626/The_Future_Relationship_between_the_United_Kingdom_and_the_European_Union_120319.pdf

kráľovstva musí formálne schváliť Bielu knihu o Brexite nadpolovičnou väčšinou.¹⁰⁰ Po dvoch neúspešných pokusoch o schválenie v parlamente Spojeného kráľovstva, by dohoda mala byť predložená na hlasovanie znova 20. marca, čo však bráni tomu, aby Spojené kráľovstvo vystúpilo z EÚ v stanovenom čase 29. marca 2019, keďže čas na zrealizovanie všetkých úkonov by bol dlhší. Problematickou časťou dohody je najmä takzvaná Írska poistka. Tento pojem si vysvetlíme v nasledujúcej časti.

3.4.1 Súčasná situácia a čo ďalej

Spojené kráľovstvo sa dohodlo na svojom prvom hlavnom pakte o obchodovaní po Brexite v stredu 27. februára, keď Svetová obchodná organizácia potvrdila, že Spojené kráľovstvo sa stane nezávislým členom organizácie, ak opustí EÚ bez dohody o Brexite.

Zmeny v zmluvách EÚ budú nevyhnutné na dokončenie procesu Brexitu. Požadované formálne pozmeňujúce a dopĺňajúce návrhy by mohli navyše viesť k základným ústavným reformám. Podľa prevládajúceho výkladu zmlúv EÚ aj malé formálne zmeny vyžadujú zmenu zmluvy podľa článku 48 ZEÚ, pretože dohoda o vystúpení podľa článku 50 ZEÚ alebo medzinárodná dohoda nemôže zaviesť zmenu primárneho práva. Keďže Spojené kráľovstvo vystupuje z EÚ, nezúčastňuje sa na tomto procese.¹⁰¹

Európska rada jednomyselne rozhoduje o presnom rozdelení 751 kresiel v Európskom parlamente medzi členské štáty na základe výzvy a so súhlasom Európskeho parlamentu. Ak vystúpenie Spojeného kráľovstva nadobudne účinnosť pred nasledujúcimi európskymi voľbami v máji 2019, 73 britských kresiel sa bude musieť prerozdeliť medzi ostatné členské štáty. Ak Brexit nadobudne účinnosť až po ďalších voľbách, mohlo by to viesť k problémom v politickom systéme EÚ. Bolo by otázne, akú úlohu by mali poslanci Európskeho parlamentu zvolení za Spojené kráľovstvo v roku 2019 v nasledujúcom období. Mnohí pozorovatelia sa preto domnievajú, že britské vyhlásenie o vystúpení z EÚ bude predložené najneskôr do mája 2017.¹⁰²

¹⁰⁰ COOPER, Ian. [cit. 25.3, 2019]. The Brexit Deal: The Final Steps to Its Approval Dostupné na: <http://dcubrexitinstitute.eu/2018/11/the-brexit-deal-the-final-steps-to-its-approval/>

¹⁰¹ KREILINGER, Valentin. Brexit Negotiation Phases and Scenarios od a Drama in Three Acts. [online]. Berlin: Jacques Delors Institut. 25.1. 2017. 23 s. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/315831425_BREXIT_NEGOTIATION_PHASES_AND_SCENARIO_S_OF_A_DRAMA_IN_THREE_ACTS

¹⁰² KREILINGER, Valentin. Brexit Negotiation Phases and Scenarios od a Drama in Three Acts. [online]. Berlin: Jacques Delors Institut. 25.1. 2017. 23 s. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na:

Dňa 12.3.2019 po neúspešnom hlasovaní o Brexite v Parlamente Spojeného kráľovstva, keď dohoda nebola schválená v pomere 412 hlasmi proti a 201 za, Theresa May poskytla núdzový plán požiadať EÚ o predĺženie formálneho procesu odchodu podľa článku 50. Za predpokladu, že dohoda bude uskutočnená na samite 22. - 23. marca to bude znamenať, že Brexit sa v skutočnosti nebude konať 29. marca, teda podľa dátumu, ktorý bol oficiálne stanovený pre Brexit.¹⁰³

Návrh prijatý Spojeným kráľovstvom uvádza, že ak sa dátum Brexitu dohodne do 20. marca, Spojené kráľovstvo požiada o technické predĺženie do 30. júna. Ak nie, návrh uvádza, že predĺženie bude pravdepodobne oveľa dlhšie, možno až dva roky, pričom Spojené kráľovstvo sa zúčastní na voľbách do Európskeho parlamentu v máji.¹⁰⁴

Opätovné hlasovanie odhalilo hlboké rozdelenie v konzervatívnej strane. Iba 112 konzervatívnych poslancov, vrátane Theresy May a väčšina jej ministrov hlasovalo za predĺženie obdobia, zatiaľ čo tajomník Brexitu Stephen Barclay bol medzi ôsmimi ministrami vlády, ktorý hlasovali proti. Aj keď sa predpokladá, že väčšina členských štátov je ochotná poskytnúť predĺženie, mnohí predsedovia vlád ostatných členských štátov EÚ hovoria, že návrh podporia iba vtedy, ak Spojené kráľovstvo zmení svoju stratégiu rokovaní, alebo uskutoční všeobecné voľby, alebo nové referendum.¹⁰⁵

Hlavný vyjednávač EÚ Michel Barnier sa odmietol vyjadriť sa k žiadosti o predĺženie a poznamenal, že je to na rozhodnutí členských štátov. „Ak chce Veľká Británia stále odísť a chce to urobiť usporiadaným spôsobom,“ povedal, „táto zmluva je jedinou dostupnou možnosťou“. Zároveň však odmietol tvrdenia niektorých vyjednávačov, že EÚ počas rokovaní podľa článku 50 prejavila zlú vieru.¹⁰⁶

https://www.researchgate.net/publication/315831425_BREXIT_NEGOTIATION_PHASES_AND_SCENARIO_S_OF_A_DRAMA_IN_THREE_ACTS

¹⁰³ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹⁰⁴ RIOS, Beatriz Rios – FOX, Benjamin. May to request Brexit delay after MPs back extension. [online]. *Euractiv*. 14.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-to-request-brexit-delay-after-mps-back-extension/>

¹⁰⁵ RIOS, Beatriz Rios – FOX, Benjamin. May to request Brexit delay after MPs back extension. [online]. *Euractiv*. 14.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-to-request-brexit-delay-after-mps-back-extension/>

¹⁰⁶ RIOS, Beatriz Rios – FOX, Benjamin. May to request Brexit delay after MPs back extension. [online]. *Euractiv*. 14.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-to-request-brexit-delay-after-mps-back-extension/>

Britskí zákonodarcovia pomaly začínajú oslabovať rôzne potenciálne možnosti, ktoré sú v rozpore s Brexitom, pričom 13.marca vylúčili Brexit bez dohody. Návrh vyzývajúci na druhé referendum bol zamietnutý po tom, čo opozičná labouristická strana dala pokyn svojim poslancom, aby sa zdržali hlasovania.¹⁰⁷

Pri zvažovaní odkladu Brexitu je potrebné zabezpečiť fungovanie inštitúcií EÚ a zohľadniť dôvody a trvanie možného predĺženia. Rada EÚ sa zide 21. a 22. marca. Niekoľko predstaviteľov štátov EÚ už uviedlo, že Británia musí buď odísť skôr, ako sa v máji zvolí nový Európsky parlament, aby nastúpil do funkcie v júli, alebo musí mať svoje vlastné voľby v EÚ, aby sa predišlo akejkoľvek právnej námietke voči legitimitě týchto volieb. Niektorí sa tiež vyjadrili, že Británia by nemala mať naďalej možnosť zostať členom a zároveň jasne uviesť, ako plánuje postupovať v prípade predĺženia Brexitu, po niekoľkých mesiacoch neúspešných rokovaní a hlasovaní v Parlamente Spojeného kráľovstva.¹⁰⁸

Summit EÚ, je teraz jedným z najväčších zo sérií všetkých rokovaní o Brexite, iba týždeň pred plánovaným odchodom Spojeného kráľovstva. Jednou z najvážnejších otázok bude, o koľko sa odchod Spojeného kráľovstva z EÚ posunie, či tento odklad bude jednorazový a aké budú jeho podmienky. Theresa May sa pravdepodobne bude snažiť o odklad Brexitu do 30. júna.¹⁰⁹

Ešte stále je však možné, že Brexit sa uskutoční dňa 29. marca, v pôvodný, plánovaný deň. EÚ by mohla zamietnuť žiadosť o predĺženie obdobia podľa článku 50 a hoci je to nepravdepodobné uskutočniť Brexit k tomuto dátumu. Michel Barnier, hlavný vyjednávač EÚ, varoval, že Spojené kráľovstvo by mohlo odísť z EÚ bez dohody.¹¹⁰

Ak sa do apríla nepodarí schváliť dohodu Theresy May, bude Dolná snemovňa bude mať čas povedať, akú dohodu by schválila. Poslanci Parlamentu Spojeného kráľovstva, ktorí sú za zotrvanie v EÚ presadzujú sériu návrhov, o ktorých chcú diskutovať ako o alternatívnych

¹⁰⁷ RIOS, Beatriz Rios – FOX, Benjamin. May to request Brexit delay after MPs back extension. [online]. *Euractiv*. 14.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-to-request-brexit-delay-after-mps-back-extension/>

¹⁰⁸ GOTEV, Georgi. EU warns Brexit extension cannot be taken for granted. [online]. *Euractiv*. 15.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/eu-warns-brexit-extension-cannot-be-taken-for-granted/>

¹⁰⁹ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹⁰ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

formách Brexitu, ako je napríklad stála colná únia s EÚ, pokračujúce členstvo v jednotnom trhu a druhé referendum. Parlamentné pozmeňujúce a doplňujúce návrhy v tomto zmysle doteraz zlyhali. V reakcii na tlak však vláda prisľúbila, že poslancom umožní, aby sa usilovali pri hlasovaní o väčšinu.¹¹¹

Ak Spojené kráľovstvo opustí EÚ bez dohody 29. marca, európski vyjednávači o Brexite nebudú ukončovať rozhovory, ale zamerajú sa na nový dátum, 18. apríl. Po 20 dňoch pravdepodobných problémov v prístavoch, obchodoch a hraniciach. Podľa pohotovostných plánov Európskej komisie do 18. apríla musí Británia potvrdiť, či do rozpočtu EÚ na rok 2019 poskytne približne 7 miliárd EUR čistých príspevkov. Prvé platby, ktoré vyžadujú schválenie Parlamentom Spojeného kráľovstva, sú naplánované na 30. apríla.¹¹²

Podľa názoru predsedu Európskej komisie Jeana-Clauda Junckera, akékoľvek oneskorenie Brexitu po 23. máji by vyžadovalo, aby sa Spojené kráľovstvo zúčastnilo na voľbách do Európskeho parlamentu, ktoré sa začnú v ten deň. Podobne Theresa . Mnohí úradníci EÚ však nesúhlasia s Junckerom, že termín Brexitu by mal byť stanovený na 23. máj. Namiesto toho vidia kľúčový okamih 2. júl, keď poslanci nového Európskeho parlamentu zaujmú nové miesta. To je jeden z dôvodov, prečo sa Theresa May teraz zaoberá predĺžením odchodu do 30. júna.¹¹³

Predtým ako dohoda o Brexite vstúpi do platnosti ju musí schváliť aj Európsky parlament na plenárnom zasadnutí. Poslanci Európskeho parlamentu by tiež mohli postúpiť akékoľvek právne sporné prvky zmluvy o zrušení. Členské štáty EÚ musia tiež zaručiť konečné schválenie dohody na stretnutí predsedov vlád.¹¹⁴

30. jún môže byť dátumom, keď Spojené kráľovstvo opustí EÚ len za predpokladu, že Theresa May nakoniec získa podporu v parlamente Spojeného kráľovstva pre jej dohodu o Brexite a EÚ umožní predĺženie dátumu odchodu o tri mesiace. Bol by to významný deň a

¹¹¹ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹² BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹³ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹⁴ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

koniec 46-ročného členstva Spojeného kráľovstva v EÚ. Dátum 30. júna je však tiež neistý. Nielenže by mohlo Spojené kráľovstvo opustiť EÚ skôr, ale niektorí lídri EÚ hovorili o väčšom predĺžení, ak chce Spojené kráľovstvo zásadne prehodnotiť, aký druh dohody o Brexite chce. Podľa Simona Coveneya, podpredsedu vlády Írska, je predĺženie reálne až na 21 mesiacov do konca roka 2020.¹¹⁵

Keď sa uskutoční Brexit, v rámci dohody, ktorá bola v zásade vytvorená v roku 2018, môžu medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ začať plnohodnotné obchodné rokovania. Začne tiež plynúť prechodné obdobie do decembra 2020. Počas tohto obdobia zostane väčšina aspektov členstva Spojeného kráľovstva v EÚ, vrátane voľného pohybu osôb a členstva v colnej únii a jednotnom trhu. Spojené kráľovstvo však už nebude mať hlasovacie právo v inštitúciách EÚ.¹¹⁶

Predpokladá sa, že prechodné obdobie sa skončí 31. decembra 2020, hoci podľa návrhu zmluvy o odchode z EÚ by sa mohol tento dátum zmeniť. Problém je v tom, že niektorí vyjednávači EÚ pochybujú, že v tomto bode bude dohodnutá úplná obchodná dohoda medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ. Zmluva tiež stanovuje, že prechod by sa mohol predĺžiť do 31. decembra 2022.¹¹⁷

Zmluva o odchode Spojeného kráľovstva z EÚ stanovuje, že ak na konci prechodného obdobia nebude existovať žiadna dohoda, ktorá by zabránila tvrdej hranici so Severným Írskom, takzvaná írsky poistka sa automaticky spustí. Tým sa zachová celé Spojené kráľovstvo v dočasnej colnej únii s EÚ, hoci Severné Írsko bude do tohto bloku viac integrované. Vyjednávači pre Brexit sa sú proti, pričom tvrdia, že írsky poistka ohrozuje integritu Spojeného kráľovstva, zvyšuje právomoci Bruselu nad Spojeným kráľovstvom v otázkach, ako sú dane, štátna pomoc, regulácia pracovného a životného prostredia, a neposkytuje žiadny zaručený dátum odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ. Theresa May sa usiluje zabrániť tomu, že pre Spojené kráľovstvo zostane v platnosti spomenuté opatrenie na trvalo a proti jeho vôli. Jej

¹¹⁵ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹⁶ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹⁷ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

rozhovory s EÚ určia, či bude írsky poistka súčasťou dohody, či sa zmenia niektoré z jej ustanovení, alebo či existuje nejaká dohoda.¹¹⁸

3.5 Právne dôsledky Brexitu

Rozhodnutie Spojeného kráľovstva vyjadruje vôľu obnoviť absolútnu národnú suverenitu, najmä pokiaľ ide o právomoc riadiť vlastné zákony a schopnosť prijímať rozhodnutia bez akéhokoľvek vonkajšieho vplyvu. Jedným z najdôležitejších dôsledkov Brexitu je oficiálne zastavenie priamej uplatniteľnosti a priameho účinku právneho poriadku Európskej únie.

Hoci EÚ pôsobí ako dobrovoľná únia suverénnych a demokratických štátov, zásada prednosti práva EÚ má za následok významné obmedzenia legislatívnej právomoci členských štátov. V záujme zaviazania sa k právoplatnému účinku majú štáty svoju národnú zvrchovanosť čiastočne obmedzenú s cieľom dosiahnuť súlad s právom EÚ. Oddelenie právneho poriadku Spojeného kráľovstva a práva EÚ spočíva predovšetkým v zrušení zákona o Európskych spoločenstvách z roku 1972. Ide o Great Repeal Bill, teda normu, ktorá zruší vyššie spomenutý zákon o priamom účinku európskeho práva v Spojenom kráľovstve. To v konečnom dôsledku znamená zrušenie ústavného zákona, ktorý zabezpečuje nadradenosť práva EÚ nad národným právom Spojeného kráľovstva.¹¹⁹

Napriek tomu, že zmluvy EÚ už nebudú mať v Spojenom kráľovstve právny účinok, Great Repeal Bill navrhuje zamedziť nebezpečenstvu a neistotám možného zákonného obmedzenia prijatím nových právnych predpisov, ktoré budú schopné zachovať, nahradiť alebo zmeniť a doplniť sekundárne právne predpisy právnych predpisov EÚ, ktoré sa nevyhnutne musia uplatňovať v domácej sfére. V súčasnosti sa súbor právnych predpisov EÚ skladá z tisícov platných právnych aktov, ktoré sú rozdelené na nariadenia, smernice a rozhodnutia Súdneho dvora EÚ týkajúce sa práva EÚ, ktoré tiež zmenia vnútroštátne právne predpisy a jurisdikciou Spojeného kráľovstva. Všetky nariadenia, zmluvy a smernice EÚ prestanú v Spojenom kráľovstve platiť po uplynutí dvojročného prechodného obdobia.¹²⁰

¹¹⁸ BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK's divorce from the EU. [online]. *Financial Times*. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

¹¹⁹ MILESKEI, Andressa – DUARTE, Francisco. 2017, [cit. .12. 2019]. Legal Entailments of Brexit under the Precedence of EU Law

¹²⁰ MILESKEI, Andressa – DUARTE, Francisco. 2017, [cit. .12. 2019]. Legal Entailments of Brexit under the Precedence of EU Law

Bude potrebné, aby nariadenia, ktoré nie sú zabezpečené vnútroštátnymi mechanizmami, boli nahradené vnútroštátnou legislatívou Spojeného kráľovstva. Existujú oblasti, ktoré nemožno vynechať z právnych predpisov ako napríklad dodržiavanie obchodných práv vyplývajúcich len z práva EÚ. Bude potrebné urobiť ďalšie zmeny a doplnenia, aby sa zachovala právna stabilita a rovnocennosť s predchádzajúcimi právami, povinnosťami a zárukami, ktoré už nebudú dôsledne zabezpečené. Pokiaľ ide o smernice EÚ, ide v porovnaní s nariadeniami EÚ o menej zložitý proces, keďže vo všeobecnosti nemajú priamy účinok ani priamu uplatniteľnosť a vyžadujú transpozíciu do vnútroštátneho práva prostredníctvom zákona. Znamená to, že tieto ustanovenia zostanú v platnosti, pokiaľ nie sú zrušené alebo nahradené.¹²¹

Do konca dvojročnej prechodnej lehoty bude právo odvodené z právnych predpisov EÚ vychádzať výlučne z ustanovení vnútroštátneho práva Spojeného kráľovstva, čo znamená, že zásada, ktorá zaväzuje vnútroštátne súdy, aby vykladali ustanovenia vnútroštátnych právnych predpisov na účely overenia účinnosti a zlučiteľnosti práva Spoločenstva, a vnútroštátne súdy ich budú interpretovať podľa svojich vlastných kritérií. Spojené kráľovstvo má v úmysle zaviesť hierarchický štatút najvyššieho súdu na predchádzajúce rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie, aby sa zachovala kontinuita právnych účinkov vyplývajúcich z jeho rozhodnutí.¹²²

Výzvy, ktoré nastanú po uplynutí lehoty stanovenej v článku 50 ods. 3, majú za cieľ zabezpečiť, aby režim právneho poriadku Spojeného kráľovstva mohol byť zmenený a prispôbosený právu EÚ na zabezpečenie budúcej spolupráce medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ.

¹²¹ MILESKE, Andressa – DUARTE, Francisco. 2017, [cit. .12. 2019]. Legal Entailments of Brexit under the Precedence of EU Law

¹²² MILESKE, Andressa – DUARTE, Francisco. 2017, [cit. .12. 2019]. Legal Entailments of Brexit under the Precedence of EU Law

Záver

Spojené kráľovstvo a EÚ v súčasnosti pokračujú v rokovaníach o Brexite, aby zabránili odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ bez dohody. Brexit v konečnom dôsledku ovplyvní všetky štáty EÚ, najviac však samotné Spojené kráľovstvo. Cieľom našej práce bola analýza právnej prípustnosti scenárov vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ, so zameraním hlavne na právne poriadky EÚ a Spojeného kráľovstva.

Predpokladom naplnenia cieľa práce bol teoretický rámec, ktorý sme predstavili v prvej časti prvej kapitoly. Zamerali sme sa hlavne na historický vývoj vzťahov Spojeného kráľovstva a EÚ s ohľadom na najdôležitejšie udalosti, ktoré ovplyvnili formovanie vzťahov v histórii aj dnes.

Druhý čiastkový cieľ sme naplnili v druhej časti prvej kapitoly v podkapitolách Proces vystúpenia z EÚ a Právna prípustnosť odchodu členského štátu z EÚ. Identifikovali sme tu možnosti a základné postupy, ktoré musí odchádzajúci štát dodržať v súlade s právnym poriadkom EÚ a s právnym poriadkom Spojeného kráľovstva. Analyzovali sme proces vystúpenia členského štátu z EÚ podľa článku 50 ZEÚ a spôsoby akými by mohlo dôjsť k vystúpeniu členského štátu.

V prvej polovici tretej časti práce sme skúmali a sumarizovali proces, ktorý prebehol v negotáciách a dohodách medzi Spojeným kráľovstvom a EÚ. Zamerali sme sa aj na udalosti, ktoré viedli k samotnému Brexitu, ako aj právny status referenda.

V podkapitole Varianty spolupráce EÚ a Spojeného kráľovstva po Brexite sme analyzovali možnosti budúcej spolupráce a naplnili sme tak štvrtý čiastkový cieľ našej práce. Analyzovali sme najpravdepodobnejšie modely, teda Nórsky model, Bilaterálne dohody alebo Švédsky a Turecký model a Model WTO. Nakoniec sme porovnali základné charakteristiky spomenutých modelov. Zosumarizovali sme doterajší priebeh negotácií a načrtli pravdepodobné scenáre ďalšieho vývoja rokovaní a budúci najbližší aj najvzdialenejší možný odchod Spojeného kráľovstva z EÚ.

Na budúci vývoj právnych poriadkov EÚ a Spojeného kráľovstva bude mať vplyv najmä dohoda, ktorá by sa mala v blízkej budúcnosti vyrokovať. Už teraz je však isté, že bez ohľadu na dohodnuté podmienky, vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ zásadne zmení právny poriadok tejto krajiny.

Zoznam použitej literatúry

1. Tlačené knihy, monografie, vedecko-kvalifikačné práce

[1] BARNETT, Hilarie. Constitutional & Administrative Law. 4. vyd. Londýn: Cavendish Publishing Limited, 2002. 1026 s. ISBN 1 85941 721 3

2. Články v elektronických časopisoch, zborníkoch a iné príspevky

[2] Article 50 of the Treaty on European Union – Q&A. [online]. 29.3.2017 [cit. 11.3. 2019]. European Commission. Dostupné na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-648_en.htm

[3] Air passenger rights. [online]. [cit. 11.3. 2019]. Your Europe, European Union. Dostupné na: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/air/index_en.htm

[4] BARBER, Nick – HICKMAN, Tom – KING, Jeff.: Pulling the Article 50 ‘Trigger’: Parliament’s Indispensable Role [online]. [cit. 20.2. 2019]. 27.6. 2016 UK Constitutional Law Association. Dostupné na: <https://ukconstitutionallaw.org/2016/06/27/nick-barber-tom-hickman-and-jeff-king-pulling-the-article-50-trigger-parliaments-indispensable-role/>

[5] BLITZ, James – MANCE, Harry – BARKER, Alex. Brexit timeline: key dates in the UK’s divorce from the EU. [online]. Financial Times. 22.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://app.ft.com/content/64e7f218-4ad4-11e7-919a-1e14ce4af89b>

[6] Brexit Results. [online]. 24.6.2016, [cit. 15.12. 2018]. BBC. Dostupné na: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results

[7] CARAFFINI, Paolo. De Gaulle, the “Empty Chair Crisis” and the European Movement. [online]. [cit. 15.12. 2018]. Turín: Centro Studi sul Federalismo, 2015, vydanie 7, s. 169. Perspectives on federalism. ISSN: 2036-5438. Dostupné na: http://www.on-federalism.eu/attachments/219_download.pdf

[8] CARMONA, Jesús – CIRLIG, Carmen-Cristina – SGUEO, Gianluca. UK withdrawal from the European Union. Legal and procedural issues. [online]. Marec 2017. Európsky parlament. 40 s. [cit. 14.3. 2019]. ISBN 978-92-846-0818-8. Dostupné na : http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/599352/EPRS_IDA%282017%29599352_EN.pdf

[9] CREMANDES, Mirguel – NOVAK, Petr. Brexit and the European Union: General Institutional and Legal Considerations. [online]. Európsky parlament. Január 2017. s. 54, [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU\(2017\)571404_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/571404/IPOL_STU(2017)571404_EN.pdf)

[10] DUPUY, Pierre-Marie. International Law and Domestic (Municipal) Law. [online]. Apríl 2011. [cit. 20.2. 2019]. Oxford Public International Law. Dostupné na: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1056>

[11] ELLIOT, Mark. On why, as a matter of law, triggering Article 50 does not require Parliament to legislate. [online]. 30.6. 2016. [cit. 18.1. 2019]. Public Law for Everyone. Dostupné na: <https://publiclawforeveryone.com/2016/06/30/brexit-on-why-as-a-matter-of-law-triggering-article-50-does-not-require-parliament-to-legislate/>

[12] EU referendum outcome: PM statement, 24 June 2016. [online]. 24.6. 2016. [cit. 14.1. 2019]. GOV.uk. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/speeches/eu-referendum-outcome-pm-statement-24-june-2016>

[13] European Council (Art. 50) guidelines for Brexit negotiations. [online]. 29.4.2017 [cit. 11.3. 2019]. Európska komisia. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/04/29/euco-brexit-guidelines/>

[14] EURÓPSKA KOMISIA. Winston Churchill: calling for a United States of Europe. [online]. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: https://europa.eu/europeanunion/sites/europaeu/files/docs/body/winston_churchill_en.pdf

[15] European Parliament resolution of 28 June 2016 on the decision to leave the EU resulting from the UK referendum (2016/2800(RSP)). [online]. 28.6.2016 [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0294+0+DOC+XML+V0//EN>

[16] General election campaigning begins as MPs back June poll. [online]. 19.4. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39643804>

[17] Generálny sekretariát Rady EÚ. Draft guidelines. [online]. Brusel. 7.3 2018. Európska komisia. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://g8fip1kplyr33r3krz5b97d1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/03/European-council-Art.50-23-March-2018-Draft-Guidelines-1.pdf>

[18] Get tariff data. [online]. [cit. 11.3. 2019]. World Trade Organization. Dostupné na: https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariff_data_e.htm

[19] GOLDSMITH, Paul – FARRELL, Jason. How President de Gaulle's second veto of Britain's EC application fifty years ago led directly to the Leave vote in 2016. [online]. 27.11. 2017, [cit. 16.12. 2018]. The UK changing in Europe. Dostupné na: <https://ukandeu.ac.uk/how->

president-de-gaulles-second-veto-of-britains-ec-application-fifty-years-ago-led-directly-to-the-leave-vote-in-2016/

[20] GOTEV, Georgi. EU warns Brexit extension cannot be taken for granted. [online]. Euractiv. 15.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/eu-warns-brexit-extension-cannot-be-taken-for-granted/>

[21] GRAY, Andrew. Article 50 author Lord Kerr: I didn't have UK in mind. [online]. 28.3.2017, [cit. 16.12. 2018]. Politico. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/brexit-article-50-lord-kerr-john-kerr/>

[22] HAAGEDOORN, Stefan. The historical evolution of EU-UK relations. [online]. London: University of Cambridge, 2.7. 2017, [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/documents-publications/library/libraryblog/posts/thehistorical-evolution-of-eu-uk-relations/>

[23] HEGUY, Jean-Baptiste. Brexit : IATA veut une solution rapide. [online]. Air & Cosmos. 5.12. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <http://www.air-cosmos.com/brexit-iata-veut-une-solution-rapide-104095>

[24] HESTERMEYER, Holger. How Brexit Will Happen: A Brief Primer on European Union Law and Constitutional Law Questions Raised by Brexit. [online]. Londýn: King's College London, Journal of International Arbitration, január 2016, s. 23. [cit. 12.1. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/308888211_How_Brexit_Will_Happen_A_Brief_Primer_on_European_Union_Law_and_Constitutional_Law_Questions_Raised_by_Brexit

[25] HM Government. The process for withdrawing from the European Union. [online]. Február 2016. s. 28, [cit. 14.1. 2019]. ISBN 9781474128828. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504216/The_process_for_withdrawing_from_the_EU_print_ready.pdf

[26] HM Government. Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union. [online]. Marec 2016, 54s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 9781474129442. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504661/Alternatives_to_membership_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU_Accessible.pdf

[27] HM Government. The Future Relationship Between the United Kingdom and European Union. [online]. Júl 2018, 106 s. [cit. 11.3. 2019]. ISBN 978-1-5286-0701-8. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/

file/786626/The_Future_Relationship_between_the_United_Kingdom_and_the_European_Union_120319.pdf

[28] HUNT, Alex – WHEELER, Brian. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. [online]. BBC. 31.1. 2019, [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

[29] CHRYSOLORAS, Nikos. Your Guide to Key Dates in the Brexit Negotiations. [online]. 30.3. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Bloomberg. Dostupné na: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-30/brexit-watchers-your-guide-to-key-dates-in-coming-negotiations>

[30] ISLAM, Faisal. General Election is good for Brexit negotiations, says European Parliament President. [online]. 20.4. 2017, Sky News. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/general-election-is-good-for-brexit-negotiations-says-european-parliament-president-10844115>

[31] KREILINGER, Valentin. Brexit Negotiation Phases and Scenarios od a Drama in Three Acts. [online]. Berlin: Jacques Delors Institut. 25.1. 2017. 23 s. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/315831425_BREXIT_NEGOTIATION_PHASES_AND_SCENARIOS_OF_A_DRAMA_IN_THREE_ACTS

[32] MINELLE, Bethany. Election call likened to Hitchcock film by EU's Donald Tusk. [online]. Sky News. 18.4. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://news.sky.com/story/election-call-likened-to-hitchcock-film-by-eus-donald-tusk-10842357>

[33] Possible models for the UK/EU relationship. [online]. Júl 2016. [cit. 11.3. 2019]. Hogan Lovells. Dostupné na: http://www.hoganlovellsbrexit.com/_uploads/downloads/11075_CM_BREXIT-UKEU_INFO_E.pdf

[34] Prime Ministers letter to European Council President Donald Tusk. [online]. 29.3. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/604079/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf

[35] Read more on Brexit preparedness notices. [online]. 19.4. 2017. Európska komisia. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/brexit-preparedness/brexit-notices-explanation_en

[36] RENWICK, Alan. The Road to Brexit: 16 Things You Need to Know about What Will Happen If We Vote to Leave the EU. [online]. [cit. 20.2. 2019]. 22.6. 2016 UK Constitutional

Law Association. Dostupné na: <https://ukconstitutionallaw.org/2016/06/22/alan-renwick-the-road-to-brexit/>

[37] RIOS, Beatriz Rios – FOX, Benjamin. May to request Brexit delay after MPs back extension. [online]. Euractiv. 14.3. 2019. [cit. 22.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/news/may-to-request-brexit-delay-after-mps-back-extension/>

[38] Roaming in the EU. [online]. [cit. 11.3. 2019]. Your Europe, European Union. Dostupné na: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/mobile-roaming-costs/index_en.htm

[39] SKIDELSKY, Robert. The UK was never truly part of the European Union. [online]. 17.7. 2018. Financial news. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://www.fnlonon.com/articles/britain-was-never-truly-part-of-the-eu-20180717>

[40] Terms of Reference for the Article 50 TEU negotiations. [online]. 19.6.2017 [cit. 11.3. 2019]. European Commission. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-uk-art-50-terms-reference_agreed_amends_en.pdf

[41] The 1972 European Communities Act. [online]. Institute for Government. [cit. 20.2. 2019]. Dostupné na: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/1972-european-communities-act>

[42] The Conservative Party Manifesto 2015. [online]. [cit. 1.3. 2019]. Dostupné na: https://cedrec.com/cedrec_images/upload/other_docs/ConservativeManifesto15.pdf

[43] The history of the European Union. A peaceful Europe – the beginnings of cooperation. [online]. [cit. 15.12. 2018]. European Union. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_en#1945-1959

[44] Treaty of Paris. [online]. [cit. 15.12. 2018]. About parliament – European Parliament. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-paris>

[45] UK government's preparations for a 'no deal' scenario, [online]. [cit. 11.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-governments-preparations-for-a-no-deal-scenario/uk-governments-preparations-for-a-no-deal-scenario>

[46] UK-EU security cooperation after Brexit. [online]. [cit. 11.3. 2019]. Parliament.uk. Dostupné na: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmhaff/635/63506.htm>

[47] WALKER, Nigel. Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union. [online]. House of Commons Library. 6.2. 2019, s. 46, [cit. 1.3. 2018]. Dostupné na: [https:// researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960#fullreport](https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7960#fullreport)

[48] WHALE, Sebastian. EU leaders unanimously agree Brexit negotiating strategy. [online]. Politics Home. 29.4. 2017. [cit. 14.3. 2019]. Dostupné na: <https://www.politicshome.com/news/europe/eu-policy-agenda/brexit/news/85499/eu-leaders-unanimously-agree-brexit-negotiating>

[49] WILSON, Sam. Britain and the EU: A long and rocky relationship. [online]. 1.4. 2014 [cit. 16.12. 2018]. BBC. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-26515129>

[50] Zhrnutia právnych predpisov EÚ. [online]. 14.12.2007, EUR – Lex. Prístup k právu Európskej únie. [cit. 15.12. 2018]. Dostupné na: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/? uri=LEGISSUM%3Axy0025>

[51] MILESKE, Andressa – DUARTE, Francisco. 2017, [cit. .25.3, 2019]. Legal Entailments of Brexit under the Precedence of EU Law

[52] COOPER, Ian. [cit. .25.3, 2019]. The Brexit Deal: The Final Steps to Its Approval Dostupné na: <http://dcubrexitinstitute.eu/2018/11/the-brexit-deal-the-final-steps-to-its-approval/>

3. Normy

[53] OJ C 306: 2007, ZEÚ, ktorou sa mení a dopĺňa zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení európskeho spoločenstva.

[54] 2011, Parliamentary Voting System and Constituencies Act